Бүгү чурттарның пролетарийлери, катыжыңар!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 ЧЫЛДА ТИНДЕЗИЛЕТТИНГЕН

1951
февраль
20
вторник
№ 34 (2208)

Өртээ 20 коп.

Россия Федерациязының болгаш өске-даа республикаларның Дээди Советтеринге соңгулдалар патриоттуг көдүрлүүшкүннүң байдалынга эрткен.

Совет улус Ленин—Сталинның партиязы, бистиң Төрээн чуртувус дээш, коммунизм дээш чаңгыс эп-сеткилдиг бадылааннар!

РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар—бүгү улустуң өөрүшкүлүг байырлалы болуп эрткен

Совет улустуң чаңгыс-эвиниң илергейлээшкини

Февраль 18—бистиң чурттуң улустарының улуг байырлалы болуп эрткен. Ол хүн 10 эвилелдешкен болгаш 15 автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчи блогунуң кандидаттары дээш он-он миллион соңгукчулар боттарының бадылаашкынын бергеннер.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге соңгулдалар соңгукчуларның бедик идепкейлиин, организастыын көргүскеннер. Соңгукчулар совет улустуң эң эки оолдары болгаш кыстары дээш, үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның болгаш культураның мурнакчы кижилери дээш бадылавышаан, генийлиг башкы болгаш баштыңчы улуг Сталин дээш, ооң чоок соратниктери дээш, бүгү делегейге быжыг тайбың, демократия болгаш социализм дээш бадылааннар.

Соңгулдалар совет улустуң политиктиг болгаш күш-ажылчы канчаар-даа аажок улуг көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга болуп эрткен. Соңгулдалар совет кижилерниң бедик медерелдиин, большевик партияга болгаш бүгү улустуң кандидады улуг Сталинга оларның кызыгаар чок бердингенин, совет ниитилелдиң мораль-политиктиг чаңгыс эвиниң күчүзүн база катап чайыннандырып көргүскен.

Болуп эрткен соңгулдалар совет улустуң маадырлыг күш-ажылының түңнелдерин, коммунизмниң тиилелгези дээш бистиң демиселивистиң организакчызы болгаш сорук кийирикчизи улуг Сталинның айтыышкыннары чедиишкинниг боттанып турарын илередип турар. Партияның салган сорулгаларын совет кижилер бодунуң сорулгалары кылдыр хүлээп алгаш, оларны чедиишкинниг күүседир дээш карак-кызыл ажылдаары бистиң чуртувуста чаагай чаңчыл болган. Ол чаңчылга бисти улуг Сталин, большевик партия өөредип турар.

Социализмниң улуг чурту болур бистиң чуртувустуң улус ажыл-агыйы ам чаа бедик көдүрлүүшкүнде турар. Совет улус Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле социалистиг тургузуушкунда чаа улуг тиилелгени чеһдип ап, дайын соолуңдеги сталинчы беш чылдың планын чедиишкинниң күүсеткеш, улус ажыл-агыйының болгаш культураның моон соңгааргы күчүлүг көдүрлүүшкүнү дээш демисежип турар.

Улус ажыл-агыйының көдүрлүүшкүнүнге үндезилээш, совет кижилерниң материалдыг болгаш культурлуг деңнели соксаал чок бедип, политика болгаш бүдүрүлге талазы-биле идепкейи улам-на өзүп турар. Масса чоннуң өзүп турар хереглелин хандырары—совет ниитилелдиң хөгжүлдезиниң хоойлузу. Ооң ужурунда большевик партияның болгаш совет чазактың политиказы дээш совет кижилер өөрүшкүлүг-биле бадылап турарлар.

Большевик партия совет социалистиг күрүнениң политиктиг болгаш экономнуг күчүзүн улам быжыглаар дээш, бистиң чуртка коммунизмни тургузары дээш демиселди удуртуп, совет ниитилелдиң удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү болуп турар. Партияның ол улуг сорулганы чеһдип алырынче угланган политиказын совет кижилер бодунуң политиказы деп санааш, ону долузу-биле деткип турар.

Бо соңгулдаларга совет патриоттар коммунистиг партияның политиказы дээш, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының генийлиг башкызы улуг Сталин дээш, Төрээн чуртунуң ат-алдары болгаш күчү-шыдалы дээш бадылааннар. Болуп эрткен соңгулдалар совет кижилерниң патриотизмин, ССРЭ-ниң улустарының акы-дуңма найыралының улам быжыканын болгаш делегейде эң-не демократтыг эрге-чагырга болур совет эрге-чагырганың ат-алдарын улам бедип турарын көргүскен.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге соңгулдалар болза, бүгү чурттарның улустарының аразынга быжыг тайбың, эп-найырал болгаш кады ажылдажылга дээш, делегейниң чаа дайынын болдурбас дээш америк болгаш англи агрессорларга удур демиселге Совет Эвилелиниң күжү улам быжыгып турар үеде эрткен. Совет күрүне бодунуң тургустунганының баштайгы хүннеринден эгелээш-ле бүгү улустарның аразынга тайбың политиканы хажык чок чорудуп келген болгаш чорудуп-даа турар. Бистиң социалистиг Төрээн чуртувус бүгү чурттарда тайбың талалакчыларының калбарып турар шимчээшкинин удуртуп, тайбыңны камгалап алыр болгаш чаа дайынның империалистиг кыпсыкчыларының кем-буруулуг планнарын үзер дээш шиитпирлиг демисежип турар. Большевик партияның болгаш совет чазактың ханы угааннг даштыкы политиказы чүгле совет кижилерниң эвес, харын делегейниң тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарының үндезин эрге-ажыктарынга дүгжүп турар. Тайбыңның бүгү чурттарда ёзулуг талалакчылары ол даштыкы политиканы дээш бадылап турар.

Улустар аразынга тайбыңны быжыглаарынга, англи-америк империалистерниң халдакчы планнарын буза шаварынга «Правда» солуннуң корреспондентизи-биле эш И. В. Сталинның беседазы төөгүлүг ужур-дузалыг болуп турар. Эш Сталин бодунуң харыыларынга даштыкы политиканың талазы-биле тергиин чугула айтырыгларны чырыткан. Эш Сталин Англияның чазааның баштыңы Эттлиниң Совет Эвилелинге болгаш ооң тайбың политиказынга удур хоп-нүгүлдерин туюлунга чедир сойгалап илереткен болгаш америк империалистерниң эжелекчи политиказын боттандырарының органы кылдыр КНО-нуң хуулуп турарын бүгү делегейниң мурнунга илередип көргүскен. Акы-дуңма корей улустуң хосталгалыг дайынынга эки-тура отрядтары киржип турар Кыдатты агрессор деп чарлаар дугайында КНО-нуң шиитпирин бужарбаък шиитпир деп эш Сталин буруушаап көрген.

Эш Сталинның харыылары Совет Эвилелиниң тайбыңга ынак даштыкы политиказы хажык чок деп чүвени база катап бадыткап турар болгаш күш-ажылга чаа улуг идигни берип, быжыг тайбың дээш демиселдиң тодаргай программазы болуп турар. Совет Эвилелиниң улустары большевик партияның тайбыңга ынак даштыкы политиказы дээш бадылавышаан, бодунуң улам чаагай келир үезинче дидим болгаш чоргаар көрүп турарлар.

Бо соңгулдаларга Тыва автономнуг областың ажылчы чоннары Совет Эвилелиниң бүгү улустары-биле кады большевик партияга, совет чазакка болгаш улустарның башкызы, баштыңчызы улуг Сталинга кызыгаар чок бердингенин болгаш ынакшылын көргүскен. Хүндүскүнүң 2 шакта-ла Эрзин, Тожу болгаш Бай-Тайга районнарга соңгукчулар шупту бадылаашкынга киржипкен турган. Соңгулданың баштайгы 2 шагында-ла дыка хөй участоктарга соңгукчулар бүрүн бадылапкан турган. Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчи блогунуң кандидады ВКП(б) Тыва обкомунуң секретари эш Н. Я. Дьяковту дээш тыва улус организастыг болгаш бедик көдүрлүүшкүннүг бадылаан. Хөй-хөй соңгукчулар большевик партияга, улуг Сталинга ынакшылын чугаалап, бюллетеньнерге байырлыг сөстерин бижип, улуг Сталинга өөрүп четиргенин илередип, моон соңгаар улам эки ажылдаарын хүлээнип турганнар.

Совет кижилер коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң кандидаттары дээш бадылавышаан, бистиң чуртка коммунизмниң тиилелгези дээш бадылааннар. Улуг Сталинның генийлиг удуртулгазынга сорук кииртген совет патриоттар партияның болгаш чазактың салган сорулгаларын чедиишкинниг күүседир дээш моон соңгаар-даа могаг-шылаг чок ажылдаарлар.

Эш В. В. Кузнецовту Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

Төрүттүнге-ле бежен хар харлааның таварыштыр совет күрүнениң мурнунга болгаш профэвилел шимчээшкининиң хөгжүлдезинге алдар-хавыялыг болганын көргеш, Профессионал Эвилелдерниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлелиниң даргазы эш Василий Васильевич Кузнецовту Ленин ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. ШВЕРНИК.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1951 чылдың февраль 17.

Улуг Сталин—бистиң амыдыралывыстың аас-кежии

ЛЕНИНГРАД. Февраль 18-те (СЭТА). Россия Федерациязының Дээди Совединге соңгулдаларның хүнүн Ленин хоорай байырлалдың оттарының чырыткызы-биле уткаан. Проспектилерниң болгаш шөлдерниң кырында бүгү ленинградчыларның чүректеринден хайнып үнген сөстер электри чырыткызы-биле чайыннанып турган:

—Улуг Сталинга алдар.

Ол эртенги шактарда соңгулдалар болур оран-бажыңнарже угланган муң-муң кижилер социалистиг ада-чурттуң алдары-биле оларны маадырлыг чорукче сорук киирип турар кижиниң адын, эргим баштыңчының болгаш башкының адын—улуг Сталинның адын чүректеринге ап чоруп турганнар.

Ленин хоорайга соңгулдалар совет демократияның тиилелгези кылдыр, ленинградчыларның бедик патриотизминиң, Ленин—Сталинның херээнге оларның бердингенининиң, оларның кызыгаар чок ынакшылдыының, улустуң аас-кежииниң сорук кийирикчизи эш И. В. Сталинга чүректиң ханызындан өөрүп четиргенининиң дугайында сагыш сеткилди өөртүп турар көргүзүү кылдыр эрткен.

Хоорайның бүгү округтарында соңгукчулар бодунуң хамааты хүлээлгезин күүседипкен деп чүве хүндүскүнүң бир шакта билдингир апарган.

Кировский соңгулда округунга онза сорук кириишкини илерээн. Үш дапкыр орденниг Кировский заводтуң ажылчы чоннары—техниктиг дешпилге дээш бир дугаар одуругда чоруп турар демисежилер, күш-ажылдың эгеленчилери болгаш аныяк салгакчылар найыралдыг өг-бүлелери-биле кады соңгулдаларже чоруп турган.

Хоочун путиловчу А. Л. Матвеев И. В. Сталин дээш бадылап тургаш канчаар-даа аажок улуг аас-кежииниң дугайын илереткен. Ооң эгиннериниң артында—55 күш-ажылчы чылдар бар. 1924 чылда А. Л. Матвеев бир дугаар совет тракторну тургускан. Ол-ла 19 дугаар соңгулда участогунга В. И. Ленин аттыг машина-тудуушкун заводунуң Невский участогунуң начальниги Совет Эвилелиниң Маадыры П. О. Васильев болгаш Лужск районда «Искра» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчузу Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры А. А. Осипова олар бадылааннар.

Сталин болгаш тайбың! Бо сөстер совет кижилерниң медерелинден чардынмас. Бо хүн ынак баштыңчы дээш бадылап тургаш соңгукчулар тайбыңны камгалаар дугайында бүгү делегейге чаңгыланып үнген сталинчи сөстүң дугайын чугаалап турганнар. «Правда»-ның корреспондентизиниң айтырыгларынга харыыларынга эш И. В. Сталин империалистиг дайын кыпсыкчыларының үүлгедиишкиннерин болгаш кара сагыштыг хоп-кочузун сойгалаан, тайбыңның херээн шиитпирлиг-биле камгалаар деп чер бөмбүрзээниң бүгү-ле бөдүүн кижилериниң күзел соруун илереткен.

Кировский соңгулда округунуң соңгулда комиссиязынга, агитпунктуга кирген чагааларга соңгукчулар тайбыңның ады биле ажылдаар, тайбың дээш чайгылыш чок демисежир дугайында боттарының күзелдерин илереткеннер.

Кировчуларның өөрүшкүзүн бүгү чурт үлешкен. Он-он муң ажылчы чоннар—ленинградчылар болгаш «Бадылаар эргениң шынзылгалары-биле» өскээртен келгеннер Кировский соңгулда округунга бадылааннар.

Эртен эрте телеграф Нарва заставазынга хөй-хөй байырлыг телеграммаларны экелген. Кубаньның колхозчулары «тайбыңның тук тудукчузу, депутатка бүгү улустуң кандидады улуг Сталин дээш бадылап турар кировчуларга байыр чедирип тур бис»—деп бижээн. «Улуг Сталин дээш бадылаашкынга силерниң өөрүшкүңерни үлежип тур бис» деп Новосибирскиниң соңгукчулары бижээн.

Нарва заставазының бүгү соңгукчулары эртенгиниң 9 шак 40 минутага чедир боттарының хүндүлүг хамааты хүлээлгезин күүседипкеннер. Ындыг болза-даа соңгукчуларның улам-на чаа-чаа бөлүктери Кировский соңгулда округунга кээп турган.

Хүндүскүнүң дүъш хиреде Кировский район Совединиң чанында шөлге байырлалдың ёзузу-биле каастап шимээн автомашиналар колоннасы көстүп келген. Бажында машинада эш И. В. Сталинның улуг чуруу. «Улуг Сталин — депутатка бистиң бир дугаар кандидадывыс!», «Сталин дээш, тайбың дээш бадылаар бис!»—деп бижиктиг пөстер хыдаңайнып турган. Ол болза РСФСР-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларынга турэскааткан Москва—Ленинград—Москва деп агитасчы авто чарыштың киржикчилери чеһдип келгени ол. Кировчулар аалчыларны чылыы-биле уткааннар.

Нарва заставазы кежээ орайга чедир-ле байырлалдың көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга турган. Улуг баштыңчы, өңнүк болгаш башкы эш И. В. Сталин дээш бадылаашкынга тиилелге Нарва заставазының чурттакчыларының угаан бодалынга үр үеде артар.

Эш И. В. Сталин дээш бадылаашкынга кировчулар биле өөрүшкүлелди үлешкен бүгү Ленинград бо хүн каас чараш болгаш магалыг чаагай турган. РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар патриоттуг улуг көдүрлүүшкүннүң байдалынга эрткен болгаш совет улустуң мораль-политиктиг бузулбас чаңгыс эвиниң, большевик партияны, совет чазакты, эш Сталинны долгандыр сырый катышканының күчүлүг көргүзүү болган.

Сталин аттыг заводтуң хоолай тудукчулары, делегейде эң-не күчүлүг гидрогенераторлар тудугжулары—электросиловчылар, «Рабочий» деп кончуг эквшынарның фабриказының пос-таавычылары, Свердлов аттыг заводтуң станок тудукчулары выборг болгаш Петроград болгаш Москва заставаларының... кижилерни чүректеринге болгаш сөстеринге Сталинның ады-биле соңгулда хааржактарынче чоруп турганнар. РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга бадылаттырып турган академик К. М. Быков, ВКП(б)-ниң Ленинград обкомунуң секретари Н. М. Андрианов, сураглыг стахановчу И. С. Себин, хоорай Совединиң күүскомунуң даргазы П. Я. Ладанов, кайгамчыктыг совет композитор Д. Д. Шостакович болгаш коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң өске-даа кандидаттарының соңгулда округтарынга бадылаашкын найыралдыг байдалга эрткен.

Сталин дээш, коммунизм дээш

Россия Федерациязының Дээди Совединге соңгулдаларның хүнү — февраль 18-зи областың төвү Кызыл хоорайга бүгү улустуң улуг байырлалы кылдыр демдеглеттинип эрткен. Ол дүне Кызылдың бүгү соңгукчу чону бадылаашкыннарның шагын манап, удувайн тура хонганнар. Кызылдың кырынга турган айдың дүн, база бажың бүрүзүнүң соңга өттүр чырыы, участок бүрүзүнүң даштында улуг лампалар область төвүнүң дээрин хүндүскүлештир чырыдып турган. Кудумчуларның адагаштарында аскылаан радио репродукторлар даңны атсы соксаал чокка чугаалап, бүгү чурттуң соңгулда мурнунуң дүнезин дамчыдып тура хонган. Кайнаар-даа көөрге, хайнышкынныг хөглээшкин: кудумчулар, ылаңгыя участоктар чаны хайымнанчак чонбиле долдунган ыр-шоор, каткы-итки, хөөг суук баяннар үнү, каас-чараш «Победалар» алгызы — бо бүгү холужуп келгеш, бир-ле аянныг шимээн болуп турган.

Бо-ла бүгү хөглээшкинни Кызылдың № 7 соңгулда участогунуң соңгукчулары база үлежип эрткеннер. 18-тиң эртени, таптыг-ла 4 шак турган. Сельская кудумчунуң кыдыында бичежек тейжигеш бажында бедиик кырлаң бажың чанынга 100 ажыг кижи чыглып келгеннер. Ол болза, совхозтар трестизиниң конторазында тургускан № 7 соңгулда участогу. Чыглып келгеннерниң аразында тудуг трестизиниң алдарлыг стахановчузу, Ленин орденниг эш Цуканов, ооң бүгү өг-бүлези болгаш 60 ажыг харлыг бажың ээзи Воротникова кадай дээш өске-даа кырган, чалыылар хөй турган. Оларның чүректери деңнелге чок өөрүшкү-биле долдунуп, калбак-делгем Төрээн чуртунуң херээ дээш, бүгү делегейге быжыг, үр тайбың дээш, улус-чоннуң, уруг-чаштың аас-кежик чыргалы дээш, улуг башкызы гений Сталин дээш бадылаарынче четтикпейн турганнар.

Эртенгиниң 6 шак-даа четкен, участок комиссиязының даргазы эш Саргов, бадылаашкыннарны берип эгелээринче соңгукчуларны чалавышаан, бюллетеньнер тыпсыр залче кирер эжикти кежир шөйген торгу удазынны кезер хүндүлүг эргени алдарлыг стахановчу Цукановка тывыскан. Эш Цуканов өг-бүлези-биле кады киргеш, бюллетеньни албышаан, бир дугаарында бадылаашкынын берген. Бадылаашкыннар шак ынчаар үргүлчүлээш чорупкан. Эртенгиниң 8 шак турда 400 чыгам соңгукчу бадылаашкынын берипкен, хүндүскүнүң 12 шак чеһдип турда, бүгү соңгукчуларның 90 хуузу бадылапкан турган. Дүъштекиниң 12 шак 45 минутада бүгү соңгукчулар шупту бадылапканнар.

Участокка организастап тургускан буфет хүнзедир ажылдаан.

Ынчангаш, участок комиссиязының кежигүннери бадылаашкыннар санаашкынының шагын манааш олурупканнар. Дүнекиниң 24 шакта, эш Саргов, ажылчы чоннуң, хөй-ниити организацияларының болгаш парлалганың төлээлекчилери олуржуп турда, арткан бюллетеньнерни санап хаптааш, бадылаашкыннарның санаашкынынче эгелеп кирерин чарлаан. Соңгулда хааржактары ажытынган, санаашкын-даа эгелээн. Санаашкынның түңнелинден көөрге, даңзыга кирген турган 1249 соңгукчуларның шуптузу бадылаашкынга киржип, оларның 1244-тү депутатка кандидат — эш Н. Я. Дьяковту дээш бадылаан.

Саналгага кирген бюллетеньнерниң 50 ажыг хирезинде соңгукчулар боттарының күзел-бодалдарын сеткилиниң ханызындан илередип бижигилээн. Оларның аразында мындыг-мындыг сеткил хайнышкынныг күзелдер бар: «Депутатка кандидат эш Дьяковту бадылавышаан, бистиң кайгамчык Төрээн чуртувустуң улам ыңайгы шапкын хөгжүлдези дээш, аас-кежиктиг аныяк назын дээш, башкы болгаш баштыңчы улуг Сталин дээш бадыладым», «Эштер! Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчы блогунуң тиилелгези дээш, улустарның аас-кежииниң чаяакчызы эш Сталин дээш бадылаашкынымны күзелдиим-биле берип тур мен», «Келир үедеги кайгамчык эки амыдырал — коммунизм дээш, бүгү делегейге быжыг тайбың дээш, бадылап тур мен», «Большевик партияның, совет улустуң шынчы оглу — Николай Яковлевич Дьяковту дээш бадыладым», «Калбак-делгем Төрээн чуртувусту хажык чок бурунгаар аппар чыдар кижини дээш бадылаайн», «Аас-кежиктиг чаш назын дээш, амыр-чыргалдың тайбыңы дээш бадылап турарым бо», «Чаптанчыг ынак оглум Серёжаның келир үедеги чырыткылыг чаагай амыдыралы дээш бадылап тур мен» дээн чергелиг оон-даа өске өткүт чидиг сөстер бар.

Мынчангаш, участоктуң соңгукчулар даңзызында кирген 1249 соңгукчуларның берген бадылаашкынында депутаттың кандидадынга удур бадылаан чаңгыс-даа бюллетень чок болган чорук, совет соңгулда системазының, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас сталинчы блогунуң база бир чырыткыланчак тиилелгези болуп демдеглеттинген.

А. КРАСНОВ.

Байырлалга—күш-ажылчы белектер

Тожу районнуң ыраккы Өдүген Хам-Сыра, Оо болгаш өске-даа тайгаларда чурттуг соңгукчулар февраль 17 хүнүнде соңгулда участоктарынга четкилеп келгеннер. Тоора-Хем суурнуң хоочун аңчызы Чернов ырак тайгаларже аңнап чораан, соңгулда хүнүн таварыштыр 170 диинни, 5 кырзаны болгаш оон-даа өске өлүктерни күрүнеге экеп дужааган. Аңчы Чернов чүгле бо чылдың эрткен 45 хонуктарында малдың хоралыг дайзыннары 11 бөрүлерни капкалап өлүрген.

Бадылаашкын эртенгиниң 6 шакта бедик патриотчу байдалдыг эгелээн. РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнү февраль 18-ке белек кылдыр бүдүрүлге планын 150 хуу күүседир дээш, январь планын—200 хуу, февраль планын 15-ке чедир 170 хуу күүсеткен райүлетпүр комбинадының шевер чазаныкчызы Дорофеев ирей бир дугаарында бадылаан. Ооң соонда район 7 чыл школазының өөреникчизи аныяк соңгукчу Болат-оол «бүдүүлүк чораан тожу ашактың оглу мен соңгуур, соңгудар эргени берген Совет чазаам, улуг башкым Сталин делгерезин!» дээш бадылаашкын хааржаанче бюллетенин салып киирген.

Тоора-Хем соңгукчуларының 80 ажыг хуузу эртенгиниң 10 шакта бадылаашкынын берген болгаш хүндүскүнүң 12 шакта 100 хуу бадылаан.

К. ДОСТАЙ-ООЛ.

Ыраккы Тере-Хөлге

Февраль 17-ниң кежээзинде Тере-Хөл районнуң бүгү соңгулда участоктарынга соңгукчуларның 40—50 хуузу болгаш 18-тиң эртенниниң 6 шагынга чедир районнуң бүгү соңгукчуларының 90 хуузу соңгулда участоктарынга чыглып келген турганнар.

Эртенгиниң 6 шактан эгелеп бүгү соңгулда участоктарынга бадылаашкын эгелээн. Балыктыгда соңгулда участогу соңгукчуларның бадылаашкынын чүгле 20 минутта хүлээп ап доосқан. Ол ышкаш Дүңгүрлүгде, Каргыда болгаш «Большевик» колхозта соңгулда участоктары 40—50 минуттарда доосканнар. Ынчангаш район ниитизи-биле хүндүскүнүң 12 шакта бүгү участоктарга соңгукчулар бадылаашкынын бээрин доосқан.

Районнуң бүгү соңгукчулары бадылаашкынга чүс хуу киржип, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң идегелдиг кандидады Н. Я. Дьяковту дээш, соңгукчуларның 99,8 хуузу бадылаашкынын бергеннер.

А. САГАЛАКОВ.

Соңгукчуларның бедик идепкейи

Чаа-Хөл районнуң төвүнде соңгулда участогунга кээп бадылаза чогуур соңгукчуларның 97 хуузу эртенгиниң 10 шакта бадылаан. Эртенгиниң 6 шакта 150 кижи келген, оларның иштинден эң баштай бадылап турар 18 харлыг соңгукчу эш Дембир бир дугаарында бадылаан. Ооң соонда 76 харлыг соңгукчу эш Тевек бадылаан, ооң чугаалааны болза, «мен ам бодумнуң бүгү чурттап келген назынымның иштинде 4 катап бадылаашкыннарга киржип турар мен, бо болза, меңээ канчаар-даа аажок улуг алдар болгаш аас кежик тур»—дээн.

Район төвүнде соңгулда участогунуң эргезинде 2 автомашина, 4 аът ажылдап турган. Соңгулда участогунга чедир кээп шыдавас 80 кижини чедирип келген.

Районда культура бажыңында кино, концертти соңгукчуларга көргүзүп турган, районнуң 7 чыл школазының өөреникчилериниң бот-тывынгыр уран-чүүл бөлгүмү концерт көргүскен. Буфет, эмчи салбыры ажылдап турган.

Т. ШЫЫРАП.

Патриотчу көдүрлүүшкүн-биле

Көк-Тейден бистиң корреспондентивистиң дыңнадып турары болза, Кызылдың көдээ районунуң Көк-Тей сумузунуң ажылчы чоннары РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга канчаар-даа аажок патриоттуг улуг көдүрлүүшкүн-биле киришкен.

Суму төвүнде № 97 соңгулда участогунуң соңгукчулары эртенгиниң 10 шакта бадылаашкынны 100 хуу доосқан. Маңаа бир дугаарында 86 харлыг соңгукчу Салчак Чүвүрек кээп бадылаан, ук соңгукчу соңгулда хүнүнүң бүдүүзүнде 10 километр черден чеһдип келгеш, суму төвүнде аалдарга хонуп алгаштың хамыкты мурнай бир дугаарында бадылааны ол.

Эл-Бажы деп черде соңгулда участогунуң 263 соңгукчулары база-ла эртенгиниң 10 шакта бадылаашкынны доосқан, 80 харлыг херээжен соңгукчу Самбуу Көкейек бир дугаарында келгеш бадылаашкынын берген.

Соңгулда участогунга соңгукчуларга сөөлгү чаа-чаа кино-чуруктарны көргүзүп турган.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы

(10 чыл болганынга)

1951 чылдың февраль 15-те ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы ажытынганындан бээр 10 чыл ою болуп эрткен. Ол конференция ССРЭ-ге коммунистиг ниитилелди тургузарының чугула орук айтыкчызы болган. Ол конференция ВКП(б)-ниң 18 дугаар төөгүлүг съездизи болуп эртенинниң соонда барык ийи чыл болганда ажытынган, ук съездиге эш Сталин социалистиг ниитилелди тургузарының болгаш социализмден коммунизмче чоорту шилчииринин программазын айыткан. ВКП(б)-ниң 18 дугаар съездизин бадылаан эш Сталинның ол илеткели партияның бүгү ажыл-чорудулгазының хоойлузу болган. Эш Сталинның айтыышкыннарын удуртулга кылып албышаан, партия организациялары ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң үш дугаар беш чыл планын күүседир талазы-биле, коммунистиг ниитилелди тургузар талазы-биле канчаар-даа аажок улуг политиктиг болгаш ажыл-агыйлыг ажылдарны партия организациялары калбартып чорудкан.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы чыглып турар үеде совет улус үш дугаар беш чыл планын күүседир талазы-биле улуг чедиишкиннерни чеьдип алган. Үш дугаар беш чылдың үш чылдарының (1938—1940 чылдар) иштинде ССРЭ-ниң үлетпүрүнүң продукциязы 44 хууга өскен. Бүдүрүлгелерге болгаш албан черлеринге күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар талазы-биле ВКП(б) ТК-ның болгаш совет чазактың ап чорудкан хемчеглери бүдүрүкчү күштү улам ыңай өстүрер аргазы берген. Тарааның, чигир свеклазының, тарымал тооруктуң, картофельдиң, ногаа аймааның бүгү продукциязы база дыка өскен, мал бажы көвүдээн. Үлетпүрнүң, транспорттуң болгаш көдээ ажыл-агыйының чедиишкиннери ССРЭ-ниң экономнуг болгаш камгаланыр күчүзүн улам-на күштелдирерин хандырган. Улус ажыл-агыйының ниити көдүрлүүшкүнүнге үндезилетингеш Совет Эвилелиниң ажылчы чоннарының материалдыг болгаш культурлуг деңнели улам-на бедип турган.

Ынчалза-даа, үлетпүрнүң болгаш транспорттуң ажылында улуг четпестер турган. Үлетпүрнүң чамдык адырлары боттарының планнарын күүсетпейн турган ийикпе, азы бүгү продукция үндүреринин онаалгазын ниитизи-биле күүседип-даа турза, чуртка продукцияның чамдык чугула хевирлерин чедир бербейн турган. Демир орук планын күүсетпейн турган, суг транспорту хожудап калып турган. Үлетпүрнүң болгаш транспорттуң чамдык адырларында, база бүдүрүлгелеринде хожудап калып турар чоруктарны чидирери чугула турган. Ону иштикиниң болгаш даштыкызының байдалдары негеп турган. Үлетпүр болза, коммунизмниң материалдыг баазазы, бүгү улус ажыл-агыйының үндезини болгаш удуртур эгези болур. Үлетпүр—чурттуң камгаланыр күчүзүнүң баазазы. Ооң улам ыңай өзүүшкүнүнге үндезилетингеш Совет Эвилелиниң камгаланыр аргазын улам-на бедидер, чүге дээрге, Европага ийи чылдың иштинде хайнып турган дайын бистиң чуртувустуң кызыгаарынче чоокшулап олурган.

Партия организацияларының сагыш салыышкынын үлетпүрнүң болгаш транспорттуң хереглелинге, эрге-ажыынга чугула ажылдарже угландырар, үлетпүрде болгаш транспортта четпестерни узуткаар орукту айтып бээр сорулга ынчаарда туруп турган. Ону партияның 18 дугаар конференциязы боттандырган.

18 дугаар конференцияга «Үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле партия организацияларының сорулгаларының дугайында» айтырыг кол айтырыг болуп турган. Бо айтырыг талазы-биле илеткел кылган эш Г. М. Маленков наркоматтарның болгаш партия организацияларының үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле ажылында четпестерни илереткен. Наркоматтар ажыл-херекти хөйүнде-ле бюрократтыг ёзу-биле чорудуп турганын, боттарының үндүрген шиитпирлериниң болгаш дужаалдарының күүселдезиниң хыналдазын организаставайн турганын, бүдүрүлге бүрүзүнге четпейн турганын, үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле ажылды партия организациялары кошкатканын, бо талазы-биле боттарының харысалгазын утканын болгаш хожудап калып турар бүдүрүлгелерни өрү көдүрер талазы-биле хемчег албайн турганын илеткелге айыткан. Партияның чамдык обкомнары, хоорkomнары бүдүрүлгелерниң ажылынче ханылап кирбейн, оларның ажыл-чорудулгазының экономнуг талазын өөренмейн, а харын дашты-биле хыналда чорудар болгаш четпестерниң иштинче кирип илеретпейн турар шиитпирлерни үндүрүп турганнар.

Эш Сталинның айтыышкынын эдербишаан, ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы ол четпестерге удур шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң одун углаан, үлетпүрнүң болгаш транспорттуң чамдык адырларында хожудап калып турар чорукту дүргени чок кылырынче партияны углаан. «Үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле партия организацияларының сорулгаларының дугайында» резолюцияга хоорkomнар, обкомнар, райкомнар, эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-лары наркоматтар-биле кады хоорайның, областың үлетпүр, транспорт бүдүрүлгелериниң бүгү ажылы дээш харысалгалыг болурун конференция айыткан. Партия организациялары үлетпүрнүң болгаш демир оруктарның ажылының иштинче үргүлчү кирер, оларның ажылында четпестерни узуткаарынга дузалаар ужурлуг деп конференция айыткан.

Эш Маленковтуң илеткелиниң талазы-биле 18 дугаар конференцияның резолюциязынга бүдүрүлгелерге дериг-херекселдерниң, янзы-бүрү эт-хөреңгиниң болгаш материалдарның учёдун шын тургузарының чугулазын болгаш дериг-херекселдерни бүрүн ажыглаарын, чиг-этти, одалга чүүлдерин, электри күжүн, херекселдерни камныг чарыгдаарын, бүдүрүлгелерге күрүнениң чепсек-херекселдерин үрелир чоруктан камгалаарын, септелгени өй-шаанда чорударын, бүдүрүлгелерде хир-чамны болгаш үвүр-савыр чорукту узуткаарын, корум-чурумну болгаш арыг-шевер тударын, бүдүрүлгениң ажылын график ёзугаар организастаарын, технологияның сагылга чурумун шыңгыы сагыырын, машиналарны болгаш херекселдерни үргүлчү болбаазырадырын, хөй күш-ажылы кирер ажылдарны бүгү хемчеглер-биле механизастаарын, чогаадыкчы болгаш рационализасчы чоруктарны калбартырын болгаш деткиирин айыткан. Бүдүрүкчү күштерни улам ыңай бедидериниң, күш-ажылдың сагылга чурумун быжыглаарының, ажыл төлевирин шын организастаарының, чаңгыс аай чагыргалыг болур чорукту быжыглаарының, техниктиг удуртулганың деңнелин бедидериниң чугулазынга партияның 18 дугаар конференциязы улуг сагышты салган.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязындан доктааткан бүдүрүлгениң социалистиг культуразы дээш демиселдиң программазы ам бо үеге-даа канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг. Техниканың хөй талазы-биле бистиң чуртувус өске кандыг-даа чуртка бодаарга эң-не мурнакчы чурт болур. ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйы чаа машиналар-биле болгаш дериг-херекселдер-биле үргүлчү байып турар. Ынчалза-даа, чамдык бүдүрүлгелерде ам безин дериг-херекселдерни камнаар дугайында чогуур сагыш салыышкын чок, станок, механизм бүрүзүн кам-хайыралыг эдилээр чорук сула, машиналарны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар дээш демисел кошкак. Ам сорулга болза, дериг-херекселдерни камныг эдилээр, бар техниканы билдилим-биле шын ажыглаар, ону үргүлчү бурунгаар сайзырадыр. Партияның 18 дугаар конференциязының «техниктиг депшилгени нептередир болгаш бүдүрүлгеге чаа техниканы дүрген шиңгээдип киирериnге социалистиг тургузугнуң канчаар-даа аажок улуг аргаларын бүрүнү-биле ажыглаар» дугайында айтыышкынын утпас болгаш хүн-бүрүде амыдыралга боттандырары чугула.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы продукция бүдүрүп үндүрериниң план чок, деӊ эвес чоруун болгаш бүдүрүлгениң ажылында штурмнаар чорукту болдурбазын негээн. Хожудап калып турар чаңгыс-даа бүдүрүлге чок болурун, бүгү заводтар, фабрикалар, шахталар, демир оруктар планын күүседирин чеьдип алыр сорулганы конференция тургускан. Планның күүселдезин дээш, планның күүселдезиниң хандырылгазы, план ёзугаар ажылдаар дээш демисел дээрге моон адаанда болурун конференцияның шиитпиринде айыткан:

а) продукция бүдүрүп үндүрериниң чыл, квартал болгаш ай планын ортумаа-биле эвес, харын деӊ, план ёзугаар белен продукция бүдүрүлгезиниң баштадыр кылган графигин ёзугаар күүседири;

б) план күүселдезин үлетпүрнүң адырларының талазы-биле чүгле ортумак чижээ-биле болдурар эвес, харын ону бүдүрүлге бүрүзү тус-тус күүседири;

в) план күүселдезин чүгле ортумаа-биле болдурар эвес, харын бүдүрүлгениң цех, бригада, станок болгаш смена бүрүзү хүн-бүрүде күүседири;

г) план күүселдезин чүгле көргүзүглерниң саны-биле болдурар эвес, харын ассортимент аайы-биле доктаатынган стандартты барымдаалап, планда көрдүнген бот үнези-биле ыяавыла шынарлыг болгаш четче бүрүн үндүрери.

Ол айтыышкынны удуртулга болдуруп алгаш бистиң үлетпүрүвүс болгаш транспортувус Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында нарын планныг онаалгаларның болгаш ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң дайын соолгундеги канчаар-даа аажок улуг планының күүселдезин чеьдип алган.

Ажыл-агыйның чедиишкиннери, олардип турар. Ону барымдалааш, партияның организастыг болгаш партияның политиктиг ажылдарындан бүрүнү-биле хамааржыр деп эш Сталин өөредип турар. Ону барымдаалааш, партияның 18 дугаар конференциязы үлетпүрнүң болгаш транспорттуң ажылын экижидерин хандырар кол организастыг сорулгаларны партия организацияларынга доктаадыш берген. Стахановчуларның инициативазын бүдүрүкчү күштерни бедидеринче, бүдүрүлгеде хожудап калып турар участоктарны өрү көдүрериnче углавышаан, стахановчу шимчээшкинни бүгү хемчеглер-биле хөгжүдерин конференция дааскан.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы каадырларны өөренип көөр, шилиир болгаш депшидер талазы-биле ажылды экижидер дугайында айтырыгны партия организацияларының мурнунга бүгү чидии-биле тургускан. Мынчангаш саазындан көрүп таныжар чорукту чок кылырын болгаш инженер-техниктиг болгаш ажыл-агый каадырларын ханызы-биле өөренип көөрүн, ажылдакчы бүрүзүнүң бодун, ажыл-херээн болгаш политиктиг шынарын ханызы-биле өөренип көөрүн конференция дааскан. Ындыг байдалды өөренип көөр чорук чокка, кижилерни билбейн тургаш, ажылды күш четпес ажылдакчыларны солуур болгаш чаа каадырларны депшидер дугайында айтырыгны өй-шаанда шын шиитпирлеп болбас. Заводтарның, фабрикаларның, демир оруктарның удуртур ажылдарынга дидим, инициативалыг ажылдакчыларны, эки организакчыларны билдилии-биле депшидерин конференция дааскан. Партияның 18 дугаар конференциязының каадырларны депшидер болгаш кижизидер талазы-биле айтыышкыннарын боттандырганы үлетпүрнүң, транспорттуң болгаш көдээ ажыл-агыйының ажылдарын экижидеринге шиитпирлиг рольдуг болган.

ВКП(б) ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Улус Комиссарларының Чөвүлелиниң хүлээп алганы Совет Эвилелиниң 1941 чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планын ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы бадылаан. Үлетпүрнүң, транспорттуң, көдээ ажыл-агыйның кол адырларының улам ыңай өзүлдезин хандырарын ажыл-агыйның кол сорулгазы кылдыр конференция идип үндүрген. Ылаңгыя шой, каң өңнүг металл, хөмүр-даш бүдүрүлгезиниң өзүлдезин болгаш бүгү хевирниң машина тудуушкунун дүрген хөгжүдери улуг ужур-дузалыг деп конференция шиитпирлээн. ССРЭ-ге дайын халдаашкынының айыылы барын өөренип көрбүшаан, конференция чурттуң камгалалының хереглелинге чиг-эт, оттулар материалдар бүдүрүлгеге болгаш аъш-чем курлавырларын тургузар дугайында шиитпирни хүлээп алган, база моторлар бүдүрүп үндүрерин бүгү хемчеглер-биле үлгатырарынга болгаш оларның шынарын сайзырадырынга улуг сагышты салган.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязының бүгү ажылы эш Сталинның удуртулгазы-биле болгаш шуут киржилгези-биле эрткен. Делегаттарның саналдарынга, конференцияның шиитпирлеринге большевик партияның чаңгыс аай сагыш сеткилдии болгаш ажылда четпестерни туюлунга чедир илередип, оларны дүрген узуткап чок кылыр талазы-биле шиитпирлии сиңниккен. Олар Совет күрүнениң экономнуг күчүзүнүң өзүлдезинге шаптык кадар, бистиң коммунизмче тиилелгелиг шимчээшкинивисти оожумнадыр бодалды партия чылча шавар күзелдиин тодазы-биле илереткен. Конференция партияның хүрээлеңиниң быжыын болгаш сырый катышканын тодаргай көргүскен. Ооң ажылы партияның болгаш совет күрүнениң хөгжүлдезиниң шимчедир күжү—большевикчи шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң ажыглаашкынының үлегери болган. ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы Ада-чурттуң Улуг дайынының мурнуу чарыында партияның болгаш Совет күрүнениң амыдыралынга улуг болуушкун болган. Ол конференция чуртту идепкейлиг камгалалга белеткээр, Совет Эвилелиниң гитлерлиг Германияны экономнуг талазы-биле тиилээрин хандырар дугайында улуг рольдуг болган.

Эш Сталинның айтыышкыннарын, партияның 18 дугаар съездизиниң болгаш 18 дугаар конференциязының шиитпирлерин удуртулга кылып алгаш, партия болгаш Совет күрүне коммунистиг ниитилелди тургузар, улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдер, Совет Эвилелиниң экономнуг күчүзүн быжыглаар талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ажылды дайын соолгундеги үеде чорудуп турар. ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы партия организациялары бар турар четпестерни узуткаарынга, үлетпүрнүң болгаш транспорттуң ажылын экижидеринге, улус ажыл-агыйының бүгү адырлары деӊ болгаш эки ажылдаарын чеьдип алырынга улуг дузалыг. Ол шиитпирлер бистиң каадырларывысты ажыл-агый ажылдарынга большевикчи арга-биле чепсеглеп, бистиң коммунизмче шимчээшкинивиске дузалап турар.

А. СОЛОВЬЕВ.

Киевтен чагаа

Украин чогаалчы Павло Тычина

1933 чылдың күзүнүнде партияның төп органы — «Правда» солун «Партия аппар чоруур» деп Павло Григорьевич Тычинаның программачы шүлүүн украин дылга парлаан турган. Чурту коммунизмче аппар чыдар Ленин—Сталинның партиязынга совет улустуң бердингенин шүлүкчү улуг күш-биле илергейлээн. А бир эвес империалистиг дайын кыпсыкчылары бурунгаар чорууруnга бистиң улузувусту моондактаарын оралдажырлар болза, оларга ажыг-хилинчек болур:

Бүгү тергиидекчилерни бир мөзүн.
Бүгү буржуйларны сувуразын
Ам-даа улам согар бис.
Ам-даа улам согар бис.

Социалистиг реализмниң мастери, Сталинчы шаңналдың лауреады, академик Павло Тычинаның төрүттүнгениниден бээр алдан чыл болганын онза көрүштүг болдуруп демдеглеп эртирген.

Киевтиң кол кудумчузунуң ужунда—Крещатикада найсылалдың филармониязының колоналыг залынга академиктер, чогаалчылар, чурукчулар, үлетпүр-бүдүрүлгелерниң стахановчулары болгаш колхозчулар чыглып келгеннер. Павло Тычинаның төрүттүнгениниден бээр 60 чыл болганын демдеглээн кежээни Сталинчы шаңналдың ийи дакпыр лауреады Микол Бажан ажыткан. Шүлүкчү-академик Максим Рыльскийниң болгаш «Родина» деп журналдың кол редактору Леонид Новиченконуң илеткелдеринге Павло Тычинаның чогаадыкчы-чаартылгалыг ажылын, совет поэзияның хөгжүлдезинге ооң саълдар-хамаарылгазын көргүскен турган.

Оюн демдеглетиргенни Лениннин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыын чарлаарга, залга олурган хөй кижилер улуг өөрүшкүлел-биле уткааннар. Армян литератураны эң эки билир болгаш армян шүлүкчүлерниң элээн хөй чогаалдарының украин дылга очулдурукчузу Павло Тычинаның дугайында херээжен армян шүлүкчү Сильвия Капутикянның чугаазын олурушканнар база ол ышкаш изии-биле уткааннар. Ереванга чоокта чаа парлап үндүрген Павло Тычинаның чогаалдарының номун Сильвия Капутикянның дамчыдып бергениниң дугайында залга олурушканнар Армениянын акы-дуңма шүлүкчүлеринге үр адыш часкааштыны-биле байыр чедирген сөстер-биле ужурашканнар.

Украин шүлүкчүнүң номунуң очулгаларын Вильнюсте база парлап үндүрүп турар. Павло Тычинаның төрүттүнгениниден бээр 60 хар харлаанының оюн холбаштыр Литва ССР-ниң Дээди Совединиң Президиуму Хүндүлел бижикти тывыскан. Ооң чогаалдарын ССРЭ-ниң улустарының хөй-хөй дылдарында болгаш ол ышкаш даштыкы дылдарда очулдурган. База Болгарияның литературазы-биле харылзааны быжыглаар херекке алдар-хавыяалыг болганын көргеш, Павло Тычинаны Болгарияның Эртемнер академиязының корреспондент кежигүнүнге соңгаан.

Украинаның совет чогаалчылар Эвилелиниң даргазының оралакчызы болур Павло Тычина акы-дуңмалышкы совет литератураның, ооң иштинде Тываның чогаалчыларының чогаалдары-биле украин номчукчу таныжарынга улуг соңуургалды салып турар.

Байырлалдың оюнун комиссиязы чеди чүстен ажыг байыр чедирген телеграммаларны алган. Республиканың бүгү солуннары кайгамчык шүлүкчү-большевикчиниң дугайында хөй материалдарны парлаан.

Юрий НАЗАРЕНКО.

Уран-чүүл болгаш литература талазы-биле Сталинчы шаңналдарның комитединде

Февраль 11-де уран-чүүл болгаш литература талазы-биле Сталинчы шаңналдарның комитединиң А. А. Фадеевке даргалаткан ээлчеглиг ниити хуралы болган.

Сталинчы шаңналдарга киирери-биле опера-балет уран-чүүлдүң 1950 чылда шилитинген чогаалдарының дугайында дыңнадыгны ССРЭ-ниң улустуң артизи Ю. А. Завадский кылган. Шилитинген чогаалдарның иштинде РСФСР-ниң болгаш эвилелдешкен республикаларның хоорайларының опера болгаш балет театрларының спектакльдери бар.

Чогаалдар шилип алырының чугаалажыышкынынга А. А. Фадеев, К. Г. Держинская, В. С. Кеменов, Ю. А. Шапорин, В. П. Ефанов, А. В. Свешников, А. К. Гулакян, А. А. Хорава, Ф. М. Эрмлер, Л. П. Александровская, Т. Н. Хренников, А. Д. Попов, К. М. Сергеев, А. В. Гольденвейзер, В. Г. Захаров, А. Г. Новиков, А. Я. Штогаренко, Р. Н. Симонов, Л. А. Караев, М. А. Ибрагимов, Б. М. Кербабаев, М. Турсун-Заде, С. В. Михалков, Д. А. Шмаринов, Т. Н. Ливанова болгаш өскелер-даа киришкен.

(СЭТА).

Ийи чүс бежен тонна бараан Тоора-Хемде четкен

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районнуң ажылчы чоннары, февраль 14-ке чедир Каа-Хем районнуң Терзиг баазазындан 140 тонна янзы-бүрү чүъктерни болгаш Бии-Хем районнуң Туран баазазындан 110 тонна чүъктү район төвү Тоора-Хемге чедирген.

Районнуң аът транспортунда 92 шанактыг аъттарлыг, 215 иви чарылары коъштуг 74 кижи соксаал чок ажылдап турарлар. Оларның иштинде чүък сөөртүлге планын ажыр күүседип турар Красименко, Кыжын-Хаа, Коребенников ышкаш идепкейлиг транспортчулар хөй.

Районнуң транспортчулары чүък сөөртүр талазы-биле ажылын соңгулда хүнүн таварыштыр улам күштелдирип, февраль 18-ти улуг чедиишкиннер-биле уткааннар.

К. ДОСТАЙ-ООЛ.

Колхозчу херээженнерниң күш-ажылы

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчу херээженнери эге школага 300 кубометр оттулар ыяшты хап белеткеп бээри-биле хүлээлге алган турган.

Эш Билчиңмааның удуртканы колхозчу херээженнер ам бо үеде 600 кубометр оттулар ыяшты школа чанында хап тургузуп, белеткеп берген. Школага оттулар ыяш белеткелинге Караш, Сенден олар ажыл нормазын хүн-бүрүде 150—200 хуу күүседип турган.

БОРА-КӨЖЕ.

Хоочун аңчы Степан Самароков

Таспы бажы Каа-Хем чурттуг Степан Самароков ашак кызыл районнуң идепкейлиг аңчыларының бирээзи. Хоочун аңчы С. Самароков 200 диниң дужаар дээн район кооперациязы-биле керээзин ёзугаар февраль 10-да 251 диниң дужаап, хүлээлгезин ажыр күүсеткен.

Ооң-биле чергелештир «Черби» болгаш Чкалов аттыг колхозтарның мал одарларынга малдың хоралыг дайзыны 2 улуг бөрүлерни өлүрүп, кежин күрүнеге дужааган. Аңчы Самароков ашак 2 бөрүнүң өртээнге 240 рубльди, шаңналынга 600 рубльди күрүнеден албышаан, «Черби» болгаш Чкалов аттыг колхозтардан оларның мал одарларының иштинге бөрүлер өлүрген дээш бир-бир хойларны шаңналга алган.

С. КАРАШПАЕВ.

Мурнакчы столовая

Кызыл хоорай кооперациязының автотранспорт чанында 4 дугаар столовазы (эргелекчизи Лоскутова) январь айда болгаш февральдиң баштайгы 10 хонуунда чем саарылгазының планын 100 хуу күүсеткен.

Ол столованың улуг повары Данилованың кылып турар чемнериниң шынары хүн-бүрүде бедип турар болгаш чем дажыкчызы Лыкова чемненикчилерге эптиг-ээлдек дугайын демдеглел дептеринде чемненикчилер хөй демдеглээн.

Столованың арыг шевериниң дугайын февраль эгезинде хоорайның санитар комиссиязы бодунуң активин эки деп демдеглээн.

Февральдиң бирги чартында чем саарылгазының планын бир чартык каттап күүседир дээш столовая коллективи күш-ажылга кызымакай ажылдап турарлар.

А. КИЛИН.

Колхоз тудуунда

Тайгада тудуг материалдарын белеткеп турар

Өвүр районнуң Дус-Даг сумузунда тудуг бригадазының кежигүннери 20 кижи тайгада тудуг материалдарының белеткелинде ажылдап турар.

Ук бригада ниитиниң тудугларынга хереглетинер 4000 хире чудуктарны кезип белеткээн. Тудугжулар тудуг ыяжын колхоз төвүнче дун-хүн чок сөөртүп турар.

С. СЕДЕН.

Колхозчулар тудугда

Кызыл районнуң «ТАРН XII улуг хурал» көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери 1951 чылдың тудуг ажылдарынга идепкейлиг киржип турар.

Тудуг ажылында 22 кижи, 12 аът доктаамал ажылдап турар. Тудугжулар 300 кубометр ыяшты кезип белеткээн, 125 кубометрни тудуг кылыр черде сөөртүп эккеп алган. Тудуг ажылын тудуг бригадазының бригадири эш Суханов эки удуртуп турар.

Ыяш белеткелинде тудугжулардан аңгыда 14 кижи школа болгаш чунар бажың тудуунда ажылдап турар.

Р. ОЧУР-ООЛ.

Чаа суур дээш

Бай-Тайга районнуң Хөл сумузунда Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери 1951 чылда чуртталганың 19 бажыңнарын, электри станциязын, уруглар яслизин, далган дээрбезин, база мал кажааларын тудуп тургузар деп шиитпирлээш, ол сорулгазын чедиишкинниг күүседип турар.

Тудуг бригадазында 25 кижи доктаамал ажылдап турар. Тайгага кезип белеткээн 5 муң чудуктардан 3 муң хире чудуктарны колхозтуң төвү Чоон-Теректе сөөртүп эккеп алган.

С. МААДЫР.

Тудуг ыяжының белеткелин дүргедедир

Эрзин районнуң Нарын сумузунда «Март 8-зи», «Кызыл-Даг» болгаш «Кызыл партизан» деп МЧАЭ-лер суму төвү — Хөндей-Аскынга 2600 чудук дужүрер бо чылын ниитиниң тудугларын калбартыр деп сорулга салган.

Суму Соведи болгаш ук МЧАЭ-лерде партия организациялары тудуг ажылын багай удуртуп турарындан тудуг ыяжының белеткели оожум темпилиг чоруп турар.

Планга көрдүнген тудуг материалдарынга кирриштир 3 МЧАЭ катышкаш чүгле 607 санныг чудуктарны суму төвүнде сөөртүп дүжүрген.

Суму Соведи болгаш МЧАЭ-лерде партия эге организациялары тудуг ыяжын оожум белеткеп турар.

О. СЕДИП-ООЛ.

Тудуг ажылын тодаргай удуртур

Улуг-Хем районнуң Ийи-Тал сумузунда Димитров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери тудуг бригадазының ажылын тодаргай удуртпайн турар.

Бо чылын тудуг бригадазынга 40 кижини ажылдадыр деп планнаан турбужа, херек кырында тудугда чүгле 12 кижи ажылдап турар. Ооң хараазы-биле 1951 чылда тудар ужурлуг 14 чуртталга бажыңнарынга хереглетинер тудуг ыяжындан 1100 санныг чудуктар тайгада белеткетинген. Ону тудуг кылыр черже сөөртүр дугайында анаа чугаа чоруп турар боордан аңгыда, ол чугаа херек кырында күүсетинмейн турар.

С. ПАВЛОВ.

Тудуг суур барык-ла немешпейн турар

Бай-Тайга районнуң Көп-Сөөк сумузунда «Дөң-Терек» көдээ ажыл-агый артели тургустунгандан бээр үш чыл ажып турар.

Бо үениң иштинде колхозтуң ажыл-агый төвүнде тудуг суур талазы-биле барык-ла немешкен чүве чок болуп турар. Колхоз тургустуларының эгезинде ооң төвүнге 2 бажыңчыгаш, 3—4 хире терек амбарлар турган. Колхоз тургустунганының баштайгы бир, ийи чылдарында тараа урар бир склад, чуртталганың 2 бажыңы немешкен.

1950 чылда колхоз чуртталганың 10 бажыңнарын тудар планныг турган, херек кырында 4 бажыңны туткан. Тудуг суур сайзырадыры-биле күрүнеден берген 30 муң рубльдиң дедир эгитинмес чээлизинден чүгле 10 муң рубльди ажыглааш, оон артканын ажыглап шыдаваан.

Бо чылын ниитиниң тудугларын сайзырадыры-биле 4.400 чудуктарны кезип белеткээр дээн планындан чүгле 150 чудукту колхоз төвүнде сөөртүп алган. Колхоз даргазы Успуң, тудуг бригадири Айыыжы олар тудуг ажылынче чогуур кичээнгей салбайн, ону багай удуртуп турарындан тудуг ажылы сайзыравайн турар.

С. ЧАНЗАН.

Социалистиг кѳдээ ажыл-агый болгаш ону моон соңгаар хѳгжүдериниң сорулгалары

☆ ☆ ☆

И. А. БЕНЕДИКТОВ,
ССРЭ-ниң Кѳдээ ажыл-агый министри

☆ ☆ ☆

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы помещиктерниң болгаш капиталистерниң дарлалын дүжүргеш, кижи-төрелгетенниң төөгүзүнде чаа эпоханы, ажылчы-чоннарны капиталистиг кулданыышкындан хостааның эпохазын, коммунистиг ниитилелдиң тургузуушкунунуң эпохазын ажыткан.

Совет улус Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле бистиң чуртувустуң арнын үндезини-биле өскерткен ханы чаартыышкынны кылган. Даштыкы империализмниң экономнуг хамаарылгазынга турган, чыъдып калган, аграрлыг, крепостниктиг ёзунуң ханы артыышкыннарлыг Россияның орнунга күчүлүг болгаш хамаарышпас индустриал-колхозтуг күрүне өзүп келген. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының күчүлүг эде-тургузукчу күжү бистиң кѳдээ ажыл-агыйывысты үндезини-биле өскерткен.

Революция мурнунда Россияга бойдустуң байлаа канчаар-даа аажок турза-даа кѳдээ ажыл-агый онза куду деңнелге турган болгаш бүдүүлүк техникалыг, чаржынчыг амыдыралга туруп турган. Помещиктерниң болгаш кулактарның мөлчүп турганы миллион-миллион тараачыннарның өг-бүлелери аштаңгы ёзу-биле чурттап, качыгдалга бастырган турган болгаш канчаар-даа кызып-шырбайып турза-даа ол качыгдалдан үнүп шыдавайн турган. Хааннығ Россияга үш тараачын ажыл-агыйларының бирээзи аът чок турган. Тараачын ажыл-агыйга машиналар хереглээр дугайында чугаа-даа турар ужур чок. Революция мурнунуң кѳдээ суурларга ядыылар тараачын ажыл-агыйларының ниити санының 65 хуузу болуп турган. Хөлечиктерниң саны 3,5 миллион чеъдип, оларның иштинден 2 миллион ажыг кижи кѳдээ ажыл-агыйның тоялп чоруур ажылчыннары болуп турган болгаш оларны помещиктер болгаш кулактар кадыг дошкуну-биле мөлчүп турган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының бир дугаар базымы болза, черни хуунуң өнчүлели болурун солааны болгаш черни национализастааны болур. Совет эрге-чагырга тараачыннарга оларның үлеглиг турган черинден аңгыда революция мурнунда помещиктерниң болгаш капиталистерниң эдилеп чорааны 150 миллион десятинден ажыг черни берген. Черни большевиктиг национализастаашкыны тараачыннарга чүгле черни берген эвес, харын оларның чыл бүрүде алдын-биле төлеп турганы 500 миллион хире рубль түңнүг аренда төлевиринден хостаан. Чер дугайында тараачыннарның чүс-чүс чылдарда күзел-бодалын ынчаар боттандырган.

Черни Совет күрүнениң өнчүзү болдурган чорук кѳдээ ажыл-агыйны социалистиг үндезинге чорударынче шилчиир байдалдарны тургузуп берген. Ынчалза-даа ол шилчиишкин дораан шыдатынмас турган болгаш ону белеткээри, хамыктың мурнунда аар индустрияны тургузары ышкаш элээн байдалдарны тургузары эргежок чугула турган.

Октябрь революциязының соонда кѳдээниң аңгы талазы-биле тургузуунда ханы шимчээшкиннер болган. Ядыыларның саны хенертен кудулап, ортумактарның саны көвүдээн. Ынчалза-даа кѳдээ болза, тараачыннарның үүрмек болгаш азырганчыг быдаргай ажыл-агыйлары турган, бо чорук социализм тургузуушкунунга доктар болуп турган. Сталинчы бир дугаар беш чыл планының чылдарында кѳдээ ажыл-агыйга бараанныг үүрмек бүдүрүлге хайныышкынныг хөгжүп турган индустрия-биле чөрүлдээлиг болу берген.

Кѳдээ ажыл-агыйның чыъдып калган чоруун чайладырының ийи аргазы турган. Бир оруу—капиталистиг орук болур болгаш кѳдээге кулак-фермерлерниң улуг ажыл-агыйларын тургускулаары. Бо чорук болза, ажылчын тараачыннарның улам ядарап, хоозураарының оруу болур турган. Бо орук ажылчын аңгының тараачыннар-биле эвилелин үзеринге болгаш ол эвилелге үндезилетинген пролетариат диктатуразын өлүмге таварыштырарынга чедирер ийик. База өске бир орук болза, ажылчын тараачыннарны кооперасташтырар, колхозтар болгаш совхозтар организастаар, оларны чаа техника болгаш мурнакчы эртемнер-биле чепсеглээр социалистиг орук болур. Большевик партия эш Сталинның удуртулгазы-биле ажылчын тараачыннарны социализмниң оруу биле эдерти берген.

Кѳдээ ажыл-агыйның социалистиг эде тургузуушкунунуң үндезиннерин В. И. Ленин бодунуң чогааткан кооператив планынга ажылдап кылган. Тараачыннарга хамаарылгазының талазы-биле үлетпүрчин аңгының удуртур ролюн хандырып турар пролетариат диктатуразының үезинде база социалистиг үлетпүр бир турда шын организастатынган, калбак тараачын массаны хаара тудуп турар бүдүрүлге кооперациязы бистиң чуртувуска бүрүн социалистиг ниитилелди тургузуп болурунга дузалаар чепсек болур деп Владимир Ильич өөреткен.

Ленинниң херээниң гениальдыг уламчылакчызы—улуг Сталин троцкисчилерниң болгаш бухаринчилерниң үзе шавар деп ораалдажып турганы ленинчи кооперативтиг планны камгалап шыдаан болгаш кѳдээ ажыл-агыйның коллективизастаашкынының дески өөредиин ажылдап кылып, ол өөредигни амыдырал кырынга чайыннаалдыр боттандырып хандырган.

1929—1930 чылдарда тараачыннарның колхозтарже калбаа-биле массалыг кириишкини партияның болгаш совет чазактың мурнундагы бүгү ажылдарының түңнели болган. Кѳдээ ажыл-агыйга тракторларның болгаш машиналарның массалыг бүдүрүлгезин эгелээн социалистиг индустрияның өзүлдези, кулактар-биле шиитпирлиг демисел, тараачыннарны катышкан ажыл-агыйларга чоорту өөредип турган кѳдээ ажыл-агыйның кооперастаашкынының өзүлдези, мурнакчы колхозтарның болгаш совхозтарның эки дуржулгазы—бо бүгү чүүлдер калбак коллективизастаашкынче шилчиирин, колхозтарже тараачыннарның массалыг кириишкинин белеткээн.

Большевик партия канчаар-даа аажок улуг бергелер болгаш кулактарның база оларның агентуразы—барыын оппортунистерниң удурланыышкыны турза-даа ядыыларның болгаш ортумактарның калбак массазын бодунуң соо-биле эдертип, тараачыннарның иштинге үндезин чаартылганы организастаан.

Мурнунда чорудуп турган кулактарны кызыгаарлаар болгаш кызып үндүрер политикадан бистиң партиявыс калбак коллективизастаашкынга үндезинлээш, кулактарны аңгы кылдыр көрүп узуткаар политикаже шилчээн.

Бо болза, бодунуң алыс-ханы утказының талазы-биле 1917 чылдың октябрьде болган революстуг эргилде-биле дөмей шынарлыг ханы революстуг эргилде болган. «Ол болза, кѳдээде эрги буржуаз ажыл-агыйның тургузуун узуткаан болгаш чаа социалистиг тургузугну тургускан революция болган» деп эш Сталин чугаалаан.

Бистиң чуртувуска колхоз тургузуунуң бадыткатынганы-биле капиталистиг дарлалдың сөөлгү чөленгижи — кулактар узуткатынган. Ажылчын тараачыннар кулактарның кулданыышкынындан болгаш ядыы-түреңги чоруктан кажан кезээде хосталган. Колхоз тургузуунуң бадыткатынганы-биле совет эрге-чагырга кѳдээде колхозтар хевирлиг социалистиг делгем суурну алган. Бо чорук кыска хуусааның иштинде социализмниң суурунуң тургузуушкунун доозар болгаш бистиң улустуң бүгү ажыл-агыйын үзүктел чок өзүлдениң болгаш чечектелиишкининиң орууже үндүрериниң аргазын берген. Совет чазак колхозтарга халас болгаш болчаг-хуусаа чок ажыглаары-биле 500 миллион ажыг гектар черни тыпсып берген.

Колхоз тургузуу кѳдээниң арын хевирин үндезини-биле өскертип, кѳдээ ажыл-агыйны чаа социалистиг ёзуга чаартып тургускан. Совет Эвилели делегейде эң улуг, эң-не механизастатынган болгаш эң-не бүдүрүкчүлүг кѳдээ ажыл-агыйның чурту болу берген.

Кѳдээ ажыл-агыйның социалистиг чаартылгазы советтиң кѳдээзинге чаа машина-техниканы берген социалистиг улуг индустрияның тургустунган үндезини-биле болдунар аргалыг болган.

Коллективизастаашкынның эң-не эгезинде совет күрүнениң мурнунга кѳдээ ажыл-агыйны техник талазы-биле эде-чепсеглээриниң организастыг хевирин тывары—бир эң чугула сорулга турган.

Ындыг хевирни эш Сталин машина-трактор станцияларын хевирлиг кылдыр тыпкан. 1928 чылда ССРЭ-ге Шевченко аттыг бир дугаар машина-трактор станциязы организастатынган. Ол үеден эгелээш, МТС-терниң тургузуушкуну калбарган. Сталинчы бир дугаар беш чыл планының төнчүзүнде оларның саны 2.446 турган болгаш дайын мурнундагы 1940 чылда колхозтарга 7000 ажыг МТС-тер ажылдап берип турган.

МТС-терниң калбак тургузуушкуну, оларны мурнакчы техника-биле чепсеглээни кѳдээ ажыл-агыйның ажылдарының механизастаашкынының деңнелиниң талазы-биле бистиң чер ажылывыс эң-не сайзыраңгай капиталистиг чурттарны бодунуң соонга каавыткаш, делегейге бир дугаар черже үнер байдалды хандырып берген. Ажыл-агыйның социалистиг системазы тракторларны болгаш машиналарны кандыг-даа капиталистиг чурттардан дыка артык ажыглаарының аргазын берген. Дайынның мурнунда-ла ССРЭ-ниң кѳдээ ажыл-агыйынга тракторлар Американың Катышкан Штаттарынга бодаарга каш дакпыр артык бүдүрүкчүлүг-биле ажыглатынып турган.

Бистиң чуртувус колхозтарга, МТС-терге, совхозтарга даянып алгаш, сталинчы беш чылдарның үезинде тарааның проблемазы ышкаш кол үндезин айтырыгны шиитпирлээн. 1940 чылда тараа бүдүрүлгези 7 миллиард пудтан ашкан, а бараанныг тараа 1913 чылга бодаарга барык ийиден хөй катап алдынган. Техниктиг культурлар: хөвенниң, лёнуң, чигир свёклазының, үстүг үнүштер үрезининиң, шайның, цитрустуң, такпының, ол ышкаш картофельдиң болгаш ногааның продукциязының бүдүрүлгези улуг хөгжүлделиг болган, ооң түңнелинде бистиң чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүвүс боду чиг-эт суурлут болган. Ооң-биле кады мал ажылы элээн кѳдүрлүүшкүннүг болган. Социализмниң оруунда туруп алган совет тараачыннарның мурнунга экономнуг болгаш культурлуг кѳдүрлүүшкүнүнүң ёзулуг эгээртинмес перспективалары ажыттынган.

Кѳдээге ол бүгү канчаар-даа аажок улуг ажылды большевик партия, совет улус бодунуң улуг баштыңчызы болгаш башкызы эш Сталинның удуртулгазы-биле чоруткан.

Эш Сталин колхозтарның бүгү байдалының дугайында айтырыгны ханызы-биле ажылдап кылган болгаш колхозтар кѳдээ ажыл-агыйның чаа, дээди, социалистиг хевири болур деп чүвени көргүскен. Эш Сталин амгы үениң чадазында колхоз тургузуушкунунуң кол адырының хевири кѳдээ ажыл-агыйның артели кылдыр ажыткан.

Колхозчу-шалыпчыларның Бүгү-эвилел ийи дугаар улуг хуралының хүлээп алганы колхозтарның ажыл-чорудулгазының уун, күш-ажылдың организациязының хевирин, артельдиң эргелелиниң демократтыг үндезиннерин тодаргай доктааткан кѳдээ ажыл-агый артелиниң Чижек уставын эш Сталинның шуут удуртулгазы-биле ажылдап кылган. Колхоз амыдыралының сталинчы уставында колхозчуларның хууда эрге-ажыктарын колхозтарның хөй-нииити эрге-ажыы-биле бүрүн холбаштырары көрдүнген.

Колхозчу тургузуг кѳдээ ажыл-агыйның арнын үндезини-биле өскерткен болгаш ооң төөгүлүг улуг сорулгаларын шиитпирлээр аргалыг болдурган.

ССРЭ-ниң кѳдээ ажыл-агыйы—күчүлүг кѳдүрлүүшкүнде

Колхоз шимчээшкининиң хаяазында-ла эш Сталин кѳдээге чаа, социалистиг тургузугнуң келир үеде улуг ачызын баш бурунгаар чугаалаан. «Бистиң аныяк социалистиг (колхозтарның болгаш совхозтарның) чер ажылының келир үедеги улуг ачызы, ооң өзүлдезиниң кайгамчык чоруун илереткени тодаргай»—деп эш Сталин чугаалаан. Баштыңчының ол баш бурунгаар сөглээн сөстерин амыдырал бүрүнү-биле шынзыткан.

Колхоз тургузуу бодунуң аштырбас күжүн болгаш амыдыралгырын тайбың тургузуушкуннуң-даа чылдарында, дайын-даа чылдарында көргүскен. Колхоз тургузуу болза, Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында фронтуга дузалаар херекке кѳдээниң бүгү күжүн мобилизастаарының эң эки хевири болуп, дайын сөөлүндеги үеде өзүлдениң ёзулуг кайгамчыктыг байдалын көргүскен.

Фашистиг дерзии араатаннарның халдаашкыны бистиң кѳдээ ажыл-агыйывыска канчаар-даа аажок когаралды чедиргени, ооң бүдүрүлге болгаш материалдыг суурун кошкатканы билдиңгир. Мооң-биле холбаштыр дайынны тиилелгелиг-биле дооскан соонда база тайбың тургузуушкунче шилчээн соонда бистиң күрүневис мурнунга кыска хуусааның иштинде бистиң чонувуска аъш-чемниң элбекшилин, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнге чиг эт тургузар, ол ышкаш чиг-эт курлавырын мөөңнээр арганы бээр кѳдээ ажыл-агыйның ындыг кѳдүрлүүшкүнүн хандырар, эң-не соңгаарладып болбас сорулга бүгү чидии-биле туруп келген. 1946—1950 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш сайзырадырының беш чыл планының дугайында хоойлу беш чыл планының төнчүзүнде кѳдээ ажыл-агыйның бүгү продукциязының өзүлдезин 27 хууга доктааткан.

Кѳдээ ажыл-агый дайын сөөлүндеги аар байдалдарны чедиишкиннии-биле ашкаш, чаа күчүлүг кѳдүрлүүшкүннүг чадазынга кирген. Бистиң кѳдээ ажыл-агыйывыста чеъдип алдынган чаа чедиишкиннер колхоз тургузуунуң чечектелиишкининиң дугайында сталинчы могаг-шылаг чок хүн-бүрү сагыш салыышкынының шуут түңнели болур. Ол сагыш салыышкынының тодаргай илерээшкини болза, 1947 чылда ВКП(б) ТК-ның Февраль пленумунуң «Дайын сөөлүндеги үеде кѳдээ ажыл-агыйны кѳдүрериниң хемчеглериниң дугайында» төөгүлүг доктаалы болур, ол доктаал кѳдээ ажыл-агыйның бүдүрүкчү күштериниң чечектелиишкинин дээш демиселдиң программазы болу берген. Колхозтар дугайында сталинчы сагыш салыышкын кѳдээниң ажыл-агыйының болгаш колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарының айтырыгларының талазы-биле партияның болгаш чазактың өске-даа элээн доктаалдарында илерээн. Ол бүгү доктаалдарда кѳдээ ажыл-агыйның техник талазы-биле чепсеглээшкинин бедик кѳдүрер; ажыл-агыйны эртемниң аргалары-биле чорударын калбаа-биле нептередирин хандырар, чер ажылының болгаш мал ажылының культуразын бедидер чүткүл улам-на улгадып турар.

Партияның болгаш чазактың айтыышкыннарын амыдырал кырынга боттандырып тургаш, кѳдээ ажыл-агыйның ажылишчилери чыл тудум-на кѳдээ ажыл-агыйның продукциязының бүдүрүлгезин улгатырып, күрүнениң мурнунга боттарының хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседип турар. Колхозтарның хөй-ниити ажыл-агыйның өзүлдези-биле кады суурларның культуразы болгаш колхозчуларның материалдыг чаагай байдалы өзүп турар.

1950 чылда тарааның ниити дүжүдү 7,6 миллиард пуд болуп, 1940 чылдың ниити дүжүдүнден 300 миллион пудтан ашкан. Бо чедиишкин Соңгу-Кавказтың элээн хөй районнарынга болгаш чурттуң чамдык өске-даа районнарынга тараа культураларынга агаар бойдустуң байдалы таарымча чок-даа турза чеъдип алдынган. 1950 чылда кызыл-тастың ниити дүжүдү 1940 чылдың дүжүдүнден 340 миллион пуд бедик. Чиг хөвенниң ниити дүжүдү бо чылын 1940 чылдың дүжүдүнден 40 хуу өрү болуп, 1940 чылга бодаарга чигир свёклазы эң биче-ле дээрге 25 миллион центнерге хөй болур.

Дайын чылдарының үезинде мал ажылынга канчаар-даа аажок улуг когарал чедиртинген. Эжелелге таварышкан районнарның малы барык бүрүнү-биле чок кылдынган. Ам үеде колхозтарда ниитиниң малының саны дайын мурнунуң деңнелинден мыйыстыг бода мал талазы-биле 38 хуу, хойлар болгаш өшкүлер талазы-биле 65 хуу, хаваннар талазы-биле 55 хуу бедээн. Колхозтарда уксаалыг малдарның баш саны дыка улгаткан.

Кѳдээ ажыл-агыйны электрижидер талазы-биле улуг чедиишкиннер чеъдип алдынган. Кѳдээниң электри станцияларының күжү 1940 чылда 275 муң киловатт турган болза, а 1950 чылда миллион ажыг киловатт четкен.

1950 чылда бистиң үлетпүрүвүс кѳдээ ажыл-агыйга 1940 чылга бодаарга тракторларны 15 аът күштүг тракторларга шилчидерге дөрт катап, комбайннарны—3,8 катап, трактор андазыннарын — 4 катап трактор-биле чажар машиналарны—барык алды катап, тракторлар культиваторларын—3-ден ажыг катап хөйнү бээр.

Дайын сөөлүндеги үеде кѳдээ ажыл-агыйның күштүг кѳдүрлүүшкүнү колхозтар күрүнениң машина-трактор станцияларының калбак четкизинге даянып турарындан болган. 1950 чылда бистиң чуртувустуң колхозтарын 8.400 ажыг машина тракторнуң, ыяш камгалалының, машина мал ажылының болгаш сиген мелиоративтиг станциялар хандырып турар. Ам үеде бистиң кѳдээ ажыл-агыйывыс бир дугаар чергениң техниказы-биле дайын мурнунда турганындан артык чепсеглетинген.

Чаңгыс-даа капиталистиг күрүнелерде кѳдээ ажыл-агыйның чаа машиналарын бистиң ССРЭ-де ышкаш хөй санныг бүдүрүп үндүрбейн турар. Колхозтарда кѳдээ ажыл-агыйның бүгү кол ажылдары механизастатынган, ооң түңнелинде кѳдээ ажыл-агыйның кол ажылдары улам индустриалдыг күш-ажылдың бир янзы хевири болуп турар.

1950 чылдың 10 айының дургузунда колхозтарда, МТС-терде күүсеткен трактор ажылдарының хемчээ дайын мурнундагы 1940 чылдың ол-ла үезинде кылган ажылдарының хемчээнден 44 хуу ажып турар. МТС-тер колхозтарда чер аңдарылгазының 90—95 хуузун күүселип, бүгү тарылга шөлүнүң 60 ажыг хуузунга трактор-биле тараа чаштырылгазы кылып, комбайннар-биле тараа культураларының чартык кезиин болгаш тарымал тооруктуң 70 ажыг хуузун ажаап турар.

ВКП(б) Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «ССРЭ-ниң Европа кезээниң хову болгаш ыяш ховулуг районнарынга бедик болгаш туруштуг дүжүттү хандырар хову камгалаар ыяш тарылгазының, сиген шөлдүг тарылга ээлчештирилгезиниң, холчуктерниң болгаш хөөлбектерниң тургузуушкунунуң планының дугайында» эш Сталинның инициативазы-биле 1948 чылдың октябрьде хүлээп алган төөгүлүг доктаалы шылгарангай ужур-утказыг. Бо сталинчы улуг план күрүнениң аъргa камгалалдыг улуг дилиндектерин тургузар. Колхозтарның болгаш совхозтарның шөлдеринге камгалалдың ыяш тарылгазын организастаар элезиннерни быжыглаар болгаш анаа ыяш тарыыр арга-биле ол ышкаш тарылга ээлчештирилгезин шын чорудар, хөрзүннүң болбаазырадырының шын системазын, органиктиг болгаш минералдыг удобрениени хереглээр, үрезин херзэн экижидер, сугарылганы сайзырадыр холчуктерни болгаш хөөлбектерни тургузар арга-биле каңдаар куржагларның бойдузун эде кылыр—бодунуң хемчээлиниң болгаш бодунуң ужур-утказының талазы-биле канчаар-даа аажок улуг сорулганы салган.

Совет улус ол планны ханы өөрүп четирген сеткил-биле уткуп алган болгаш ону амыдырал кырынга боттандырар дээш күш-ажылдың канчаар-даа аажок кѳдүрлүүшкүнү-биле кирипкен. Ийи чылдың иштинде ыяш тарылгазы 1 миллион 300 муң гектар черде чорутунган. ССРЭ-ниң Европа кезээниң ховулут болгаш ыяштыг ховулуг районнарының колхозтарында болгаш совхозтарында каш муң хөлчүгер болгаш хөөлбектер тургустунган.

Сугаттыг черлерни улам-на бүрүн ажыглаар болгаш кѳдээ ажыл-агый ажылдарының механизастаашкынын экижидер сорулга-биле суггарылганың чаа системазынче шилчиир дугайында чазак черни чоокта чаа доктаал үндүрген. Доктаамал суггарылганың орнунга түр суггарылга бугаларын тургузар деп көргени, суггарылганың чаа системазы суггаттыг чер ажылының күш-ажыл бүдүрүкчүзүн дыка бедидер арганы бээр.

Бистиң чуртувустуң бойдузун чаартырының херээнге улуг салыышкын болза, эш Сталинның инициативазы-биле эгелээн Куйбышевтиң болгаш Сталинградтың Волгада суг күжү-биле ажылдаар станциязының, Туркменияның Кол каналының, Каховканың Днепрде суг күжү-биле ажылдаар станциязының Мурнуу-Украинаның болгаш Соңгу-Крымның Каналдарының тургузуушкуну болур. Коммунизмниң бо канчаар-даа аажок улуг тудуушкуннарының дузазы-биле Заволжьениң, Каспий чоогунда ховуларның, Аму-Дарьяның алдыы талазының, Барыын Туркменияның, Кара-Кумнарның үнүш чок ховуларының, Украинаның Мурнуу районнарының болгаш Крымның Соңгу районнарының канчаар-даа аажок улуг шөлдери сугартынар болгаш сугжутунар. Бо бүгү чүүлдер чуртка миллион-миллион пуд кызыл-тасты, ристи, хөвеңни болгаш өске-да культурларны немей бээр. Мал ажылы улуг сайзыралдыг болур. Чүгле каш чыл эрткен соонда бистиң Төрээн чуртувустуң арны танытынмазы-биле өскерли бээр.

Волгага, Аму-Дарьяга болгаш Днепрге канчаар-даа аажок улуг гидротехниктиг тудуг тургузуглар коммунизмниң материалдыг-техниктиг суурун тургузар херекке улуг салыышкын болур.

Кѳдээ ажыл-агыйның механизастатынганының улуг артык күштүүн бүгү хемчег-биле ажыглаар

Колхозчу тараачыннар Ленин—Сталинның улуг партиязының удурутулгазы-биле, совет күрүнениң талазындан улам-на өзүп турар бүдүрүлгениң доктаамал дузаламчызы-биле кѳдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинде канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннерни чеъдип алган. Эр, херээжен колхозчуларның, МТС-тер ажылдакчыларының болгаш кѳдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдакчыларының мурнунда ам-даа дыка улуг сорулгалар турар.

Бистиң чуртувуска тараа ажыл-агыйының талазы-биле улуг чедиишкиннер чеъдип алдынган болгаш тарааның бүдүрүлгезин моон соңгаар улгатырарының эргежок чугула байдалдары тургустунган соонда партия, чазак кѳдээ ажыл-агыйның сайзыралының төп сорулгазы болур мал ажылын бүгү арга-биле хөгжүдериниң сорулгазын салган. 1949 чылда ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш ВКП(б) ТК 1949—1951 чылдарда колхозтарга болгаш совхозтарга ниитиниң продуктулуг мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын бадылаан. Үш чылдың планы малдың баш санының болгаш продуктулуг чоруунуң өзүлдезиниң талазы-биле, мал чеминиң белеткелиниң, мал фермаларын тургузар талазы-биле мал ажылында хөй күш кирер ажылдарны механизастаар талазы-биле тодаргай даалгаларны доктааткан. Ооң-биле кады чазак черинден колхозтарга мал базының чаа минимумун бадылаан. Колхозтар бүрүзүнге: мыйыстыг бода малдың, хойнуң, хаванның болгаш куштуң дөрт фермалары турар чурумну доктааткан. Хаван ажылының фермаларын, чүгле амыдыралдың чанчылы-биле сайзыралы чок районнарга тургуспайн туруп болур. Куш-ажылының фермаларын чүгле тараа культураларының тарылгазы чок черлерге тургуспас.

Колхозтарда мал ажылын хөгжүдериниң болгаш ооң продуктулуг чоруун бедидериниң кызыгаар чок аргалары бар.

Мал ажылын хөгжүдеринге хамыктың мурнунда боду бүткен мал чеми үнер (сиген кезер шөлдер болгаш одарлар) черлерниң, малдың тарымал чеми болур тарымал сиген, мал чеми корнеплодтар, силостуг культурлар, картофель болгаш мал чеми болур тараа (культураларының дүжүдүн шиитпирлии-биле бедидеринге, ол ышкаш кѳдээ ажыл-агыйның өске-даа культураларының аар-саар продуктуларын (саваң, тараа погу, чигир свёклазының сывын, ногааларның, картофельдиң артынчызы болгаш өске-даа) бүрүн ажыглаарынга үндезилээш мал чеминиң суурун бүгү арга-биле быжыдары шиитпирлиг ужур-дузалыг.

Дыка хөй районнарда болгаш колхозтарда мал чеми культураларның дүжүдү ам-даа куду хевээр артып турар болгаш мал чеминге тааржыр продукцияны чедир ажыглавайн турар. Малды чем-биле хандырар дээш демиселге, чүгле продукцияның ниити санын эң улуг хемчээлдии-биле улгатырарын чеъдип алыр эвес, харын—малдың чемнериниң шынарының, чемиштиг үнезиниң, амданыының болгаш ол чемнерниң шиңгээлдииниң дугайында улуу-биле сагыш салыр херек. Малдың продуктулуг чоруун бедидерде ооң чемин чүгле чыып, камгалап алыр эвес, харын оларны чемгерилгеге шын белеткээри негетинер. Малды шын ажаары болгаш хайгаараары онза чугула ужур-дузалыг. Малдың үлегерлиг төлевилелдери-биле тургускан чылыг кажаалары, малдың сугарылгазын (автосугарылга-биле чогуур өйүнде организастаары, мал мажааларын өдектен аштаары, өдек кадагалалын болгаш ооң ажаалгазын организастаары бо бүгү чүүлдер мал ажылының продукциязының үнүүшкүнүн улгатырар болгаш ооң шынарын бедидер байдалдарны тургузар.

Мооң-биле кады малдың ажаалгазын шын организастаар чорук кѳдээ ажыл-агыйның бүгү культураларын, ылаңгыя мал чеминиң культураларының дүжүдүн бедидер, чер ажылынга канчаар-даа аажок үнелиг хөй удобрениени алырын хандырар.

Малдың азыралын болгаш семиртиишкинин шын организастаар чорук улуг курлавыр болур, ол чорук чүгле эки шынарлыг хөй эът алырын хандырар эвес, харын ооң-биле кады малдың баш санын хевээр тургузар болгаш ооң баш санының улам-на дүрген өзүлдезиниң байдалдарын тургузар.

Мурнакчы колхозтар мал чеминиң суурун бажыдар болгаш малдың уксаазын экижидер дугайында сагыш салыышкынын илеретпишаан, малды азыраарының болгаш ажаарының мурнакчы техниказын шиңгээдип албышаан, кыска хуусаада малдың продуктулуг кострома уксааның 100 ажыг инектиг Кострома областың Кострома районда «Октябрь 12 чыл оюу» колхозта дайын мурнундагы чылдарда бир инектен сүттүң саалдазы ортумаа-биле 3.868 килограмм болуп турган болза, 1948 чылда — 4.570 килограмм болгаш 1949 чылда — 5.001 килограмм болган. Ярослав областың «Кызыл коллективчи» колхоз сөөлгү үш чылдың дургузунда бир инектен алыр сүт саалдазы ортумаа-биле 3,5—4,5 муң килограм болуп турган.

Сүт продукциязының улам бедик көргүзүүн мурнакчы саанчылар боттарынга быжыглап берген бөлүк инектеринден алган. Москва областың Луковицкий районнуң «Красная заря» колхозта Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры саанчы Е. Д. Нартова 1935 чылдан эгелээш 1949 чылга чедир бодунуң бөлүк инектеринден сүт саалдазын 3000-дан 6.288 килограмм чедир алган.

Мурнакчыларның дуржулгазы болза, бедик сүт продуктузун инектерниң азыралының, саалдазының, хайгааралының болгаш ажаалгазының хынамчалыг ажылдап кылдынган техниказын шын хереглээниниң түңнелинде чеъдип алдынганын көргүскен.

Колхозтарның мал фермаларының ажылдакчылары мурнакчы дуржулганы эдергеш, малдың продуктулуг чоруун дүрген болгаш дыка бедидип болур.

* * *

Чер ажылының талазы-биле кол сорулга кѳдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүдүн моон соңгаар шиитпирлии-биле бедидери болур. Ол дугайында колхозтарда ам-даа ажыглатынмаан дыка хөй курлавырлар бар.

Бедик дүжүттү алырынга хову ажылдарын эң эки хуусааларда чорудары, ол ышкаш, хову ажылдарының шынарын экижидери чугула ужур дузалыг. Ындыг турбужа элээн хөй колхозтарда болгаш МТС-терде ажылдар мырыңай шыдажыр арга чогу-биле саадап, колхоз бүрүзүнүң болгаш чер участоктар бүрүзүнүң тускай байдалдарын аай-аайы-биле көөр чорук ам-даа чок болуп турар. Дыка хөй колхозтар дүжүт ажаап алыышкынының үезинде ону чогуур хуусаазында чоруттаанындан дүжүттүң элээн кезиин чидирип турар.

Хову ажылдарының шынары — чер аңдарылгазының ханызы, ширикти шын болбаазырадыры, предплужниктерни хереглээри, үрезинниң шынары болгаш ону чажарының ханызы, тарааның кестирилгези болгаш бастырыышкыны—дүжүт дээш демиселдиң чедиишкинин улуу-биле шиитпирлээр. Ынчалза-даа дыка хөй МТС-тер болгаш колхозтар хову ажылдарының шынарынга чогуур сагыш салбас, ажылды үрей кылыр, шынар дээш шыңгыы контрольду организаставас чүүлдер бар.

(Уламчызы даараазында үнер).

Улус демократиязының чурттарында

„Коммунизмни тургузарының улуг программазы"

СОФИЯ. Москва хоорайның Сталин аттыг соңгулда округунуң соңгукчуларының соңгулда мурнунуң хуралынга И. В. Сталинның тоогулуг чугаазының беш чыл оюн Болгарияның парлалгазы демдеглеп турар.

«Коммунизм тургузарының улуг программазы» деп эгелиг чүүлүнге «Труд» солуннуң бижип турары болза: «Ол чугаазынга И. В. Сталин болза, большевик партияның болгаш совет улустуң эрткен оруун эртем ёзузу-биле допчу ханы билдингири-биле түңнээн болгаш чаа магалыг улуг тудуушкуннуң перспективтиг планын демдеглээн.

И. В. Сталинниң чугаазы коммунизм тургузуушкунунга улуг алдарлыг чорукка совет кижилерни чоргаарландырган. Совет улус болза, магалыг улуг сталинчы тудуушкуннар болур — Куйбышевтиң, Сталинградтың болгаш өске-даа суг күжү-биле ажылдаар электростанцияларның, база Волга-Дон каналының, Туркменияга, Мурнуу-Украинага, Соңгу Крымга суггарылга каналдарының тудугларын боттандырары-биле ажылдап турар. Ол суг күжү-биле ажылдаар электростанциялар болгаш каналдарның тургустунуп турары болза, коммунизмниң күштүг материалдыг баазазы болур.

Совет Эвилелиниң чедиишкиннери бүгү делегейниң ажылчы чоннарын өөртүп турар. Олар болза, социализмниң болгаш коммунизмниң улуг амыдыралдыг күжүнүң дугайында беш чыл соңгаар чугаалаан И. В. Сталинниң чугаазын чайынналчаа-биле бүзүредип турар. Совет кижилерниң чедиишкиннери болза, Болгарияның ажылчын аңгызының шилип алган оруу—социализмче баарының карачаңгыс шын оруу ол болурун бүзүредип турар».

(СЭТА).

Болгарияда орус дыл өөрениишкини

СОФИЯ. Болгарияның улус республиказының ажылчы чоннары совет улустуң дыл-бижиинге болгаш культуразынга улуг сонуургалды салып турар.

Болгар-Совет ниитилелиниң эвилели бүдүрүлгелерде болгаш албан черлеринде, хоорайларда болгаш көдээ черлерде орус дылдың 500 хире курстарын организастаан.

Болгарияның найсылалы—Софияда 200 курстарны тургускан, ында 3.567 кижи өөренип турар. Болгар-Совет ниитилелиниң София хоорай чөвүлелиниң чанында башкылаарларның тускай курстарын тургускан.

Сталин хоорайда Болгар-Совет ниитилели фабрикаларда болгаш заводтарда орус дылдың 30 ажыг курстарын организастаан, ында 530 ажыг кижи өөренип турар.

Пловдив хоорайның Болгар-Совет ниитилели орус дыл өөренип турарларга тускай радио дамчыдылгаларын чорудуп берип турар.

(СЭТА).

Иенин болгаш чаш уругнуң эрге-ажыктарының дугайында сагыш салыышкын

СОФИЯ. Иениң болгаш чаш уругнуң эрге-ажыктарының дугайында Болгарияның улус республиказының чазаа улуг сагыш салыышкынны болдуруп турар. Өскүс уругларга херек уруглар бажыңнарын тургускулаан.

Чуртка улус эрге-чагыргазын доктаадырынга чедир болгар көдээ суурга чаңгыс-даа божуур бажың чок турган, ам олар 500 ажыг. Хоорайларның божуур бажыңнарында оруннарның саны дыка ковудаан. Чүгле чаңгыс Софияда безин сөөлгү 6 чылдар иштинде божааннарга эмнелге оруннарының саны 8 катап ковудаан.

Эмчиниң сүмезин ёзугаар деритинген Болгарияда эң улуг божуур бажың Софияда ажытынган.

(СЭТА).

Албанияда тараа дүжүдүнүң өзүлдези

ТИРАНА. Албанияның телеграф агентилелиниң дамчыдып турары болза, эрткен чылын Албанияга кызыл-тастың дүжүдү 1938 чылга дөмейлээрге 221 хуу, көк-тарааның 265 хуу, ристиң 468 хуу, арбайның 277 хуу, кукурузаның 75 хуу болгаш суланың 249 хуу өскен. Оон-биле кады, тараачыннарның орулгалары өскен болгаш оларның амыдырал-деңнели бедээн.

Бо чедиишкиннер болза, тараачыннарга черни шилчидип берип, чер реформазын чорутканының ачызы-биле; ажылчы тараачыннарга чазактың көргүзүп турар дузаламчызының болгаш улуг суггарылга ажылдарының ачызы-биле чедип алдынган.

(СЭТА).

Польшада чаа шахталар тудуушкуну

ВАРШАВА. Польшада чаа шахталар тудуушкунунуң дугайында саннарны парлалгада чарлап бижээн.

1950 чылда шахталар тудуушкунунуң планын ажыр күүсеткен, үш чаа шахталарның тудуушкунунуң талазы-биле ажылдар сайзыраан. 1951 чылда база үш шахталарның тудуушкунунуң талазы-биле ажылдар эгелээр. Ол шахталар байлакшылдыг техника-биле чепсеглетинген турар болгаш хүнде 6—10 муң тонна хөмүр-дашты берген турар.

Тутунуп турар шахталарның чанында Культура бажыңнарлыг, поликлиникаларлыг болгаш оон-даа өске чүүлдерлиг чуртталга суурлары өзүп турар.

Польшаның хөмүр-даш үлетпүрүнге Совет Эвилели улуг дузаламчыны көргүзүп турар.

(СЭТА).

Төп болгаш Мурнуу Кыдатта чер реформазы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң Ханькоу корреспондентизиниң медээлеп турары болза, Төп болгаш Мурнуу Кыдатта чер реформазын 1200 ажыг сяннарда (сян дээрге—элээн каш көдээ суурлар) чоруткан болгаш амгы үеде 6.800 ажыг сяннарда чорудуп турар.

Цзянс можуда чер реформазы чорутунган районнарда тараачыннарга черден аңгыда помещиктерниң таразын 200 миллион хире кэттини (кэтти дээрге—0,6 килограммага деңнежир), элээн хөй он-он муң чуртталга болгаш ажыл-агый тудугларын, 30 муң баш ажылчын малдарны болгаш көдээ ажыл-агыйның хөй-хөй херекселдерин шилчидип берген.

Амгы үеде Цзянс можуда тараачыннар эвилелдериниң кежигүннериниң саны 2 миллион кижиден ажып турар.

(СЭТА).

Коммунистиг партияның халдавыры Францияда өзүп турар

ПАРИЖ. Социалистиг партияның болгаш аңаа чоок хамаарылгалыг бөлүктерниң муниципальдиг чеди чөвүлекчилериниң албан хүлээлгезинден дүжүп үнгени-биле холбаштыр Ивюнниң чурттакчылыг черлеринге болуп турган, муниципальдиг түр соңгулдаларның түңнелдерин «Юманите» солунга чарлаан. Коммунистиг партияның кандидаттарының даңзызы дээш эң-не хөй санныг бадылаашкыннар бердинген. Муниципальдиг чөвүлелге кандидаттар шупту коммунистер соңгутурган. Коммунистиг партияның даңзызы дээш бир дугаарда 793 бадылаашкыннар, ийи дугаарда 833 бадылаашкыннар бердинген. Муниципальдиг чөвүлелдиң мурнунда эрткен соңгулдаларынга бо черниң чурттакчылары коммунистиг партияның даңзызы дээш бир дугаарда 361 бадылаашкыннар, ийи дугаарда 505 бадылаашкыннар бердинген турган.

(СЭТА).

АКШ-ка 70 муң пөс-таавычылар ажыл соксатканнар

НЬЮ-ЙОРК. Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң медээлеп турары-биле алырга, февральдың 13-те дүн ортузунда Чаа Англия штатка 160 пөс-таавы фабрикаларынга ажылдап турган 70 муң пөс-таавы ажылчыннары ажыл соксадыышкынны эгелээн. Ажыл соксатканнар ажыл төлевирин улгатырарын негеп турганнар.

(СЭТА).

„Америк чазак бодун тайбың херээниң өлүмнүг дайзыны кылдыр база катап көргүскен"

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, «Женьминьжибао» деп солуннуң «америк чазак бодун тайбың херээниң өлүмнүг дайзыны кылдыр база дагын көргүскен» деп эгелиг чүүлүнге бижип турары болза:

Америк империализм бодунуң бүгүле күштерин ажыглап турган, январь 30-де КНО-нуң Политиктиг комитединге болгаш февраль 1-де КНО-нуң Кол Ассамблеязынга Кыдатты Кореяда «агрессор» кылдыр нүгүлдекчи ёзу-биле чарлап турар резолюцияны хүлээп алырынче бодунуң чалчаларын албадапкан. Кыдаттың, Азияның болгаш бүгү делегейниң улустары Кыдатка хамаарыштыр Катышкан Штаттарның калчаалыг нүгүлүн кайгаашкын-биле көрүп турар. АКШ-тың резолюциязы америк империалистер корей айтырыын тайбың шиитпирлээр хөңнү чогун болгаш харын дайынны, агрессияны үргүлчүлеп чорударын албадап турар дээрзин бүгү улуска көргүзүп турар.

Кореяга американчыларның агрессчи дайынны эгелээни 1950 чылдың июнь 25-тен болгаш Тайванга американчыларның халдааныңдан бээр, Кыдат улус республиканың улустуң Төп чазаа Кореядан бүгү-ле даштыкы шериглерни үндүреринге үндезилетинген чугаалажыышкыннарының аргазы-биле корей айтырыын шиитпирлээриниң болгаш иштики корей айтырыгларны корей улус боттары шиитпирлээриниң дугайында саналын чаңгыс удаа эвес киирип келген. Эрткен чылдың август 20-ден эгелээш Кыдаттың Даштыкы Херектер Министри Чжоу Энь-лай Кореядан Катышкан Штаттарның болгаш өске-даа күрүнелерниң шериин үндүрерин, база ол ышкаш Ыраккы Чөөн-чүкке болгаш бүгү делегейге тайбыңны катап тургузар сорулга-биле Тайвандан болгаш Тайван өөштен америк чепсектиг күштерни үндүрерин негээн телеграммаларны КНО-нуң Айыыл чок чорууның Чөвүлелинге чаңгыс удаа эвес чорудуп келген болгай.

Америк чазак бодунуң агрессчи чепсектиг күштерин Тайвандан үндүрүп алырының, америк болгаш өске-даа даштыкы шериглерни Кореядан үндүрериниң, Кореяның иштики айтырыгларын шиитпирлээрин корей улустуң бодунга шилчидип бээриниң, корей айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлээриниң дугайында Кыдаттың тускай төлээлекчизи У Сю-цюань эрткен чылдың ноябрь 23-те КНО-нуң Айыыл чок чорууның чөвүлелинге шуут саналдап айыткан.

Корейже халдап кирген америк шериглерниң элээн каш улуг аштырыышкыннарының соонда болгаш Кореяның Улус армиязы биле кыдат эки-турачыларның Сеулду хостаанының соонда, бо чылдың январьның 17-де Кыдаттың Даштыкы Херектер Министри эш Чжоу Энь-лай Кореядан бүгүле даштыкы шериглерни үндүреринге үндезилетинген, чеди чурттарның конференциязын чыылдырарының айтырыгларның боду шиитпирлээр эргени корей улуска тыпсып бээриниң дугайында КНО-нуң Кол Ассамблеязының Политиктиг комитединиң даргазы Урданетка бодунуң харыызынга база катап саналдап айыткан. Ынчаарга ол саналдың сорулгазы болза, Кореяда болуп турар дайынны тайбың ёзу-биле шиитпирлээри болгаш Ыраккы Чөөн-чүкке хамаарышкан өске-даа айтырыгларны чугаалажыышкыннарның аргазы-биле шиитпирлээри болуп турган.

Январьның 22-де Кыдаттың Даштыкы Херектер Министри Чжоу-Энь-лай Кыдатта Индияның элчини Наниккарның январьның 17-де Чжоу-Энь-лайның телеграммазы-биле холбаштыр тургускан айтырыгларынга бодунуң харыызынга Кыдат улус республиканың туружун тодаргайы-биле тайылбырлаан.

«Бир эвес даштыкы шериглерниң Кореядан үндүртүнген турар ужурлуунуң принципин хүлээп алдынгаш, амыдыралга боттанып эгелей бээр болза, Кыдат улус республиканың улустуң Төп чазаа кыдат эки-турачыларга Кыдатче дедир ээп чанып келирин сүмелээриниң харыысалгазын бодунга алыр» дээрзин Чжоу Энь-лай айыткан. Кореяда дайынны доозар болгаш корей айтырыгны тайбың шиитпирлээр сорулга-биле ол ийи базым баш бурунгаар хүлээп алдынган. Ындыг туруштуг Кыдат улус республиканың улустуң Төп чазаа кезээде барымдаалап келген. Совет Эвилели болгаш улус демократиязының чурттары корей айтырыгны тайбың шиитпирлээрин шиитпирлии-биле негеп турар болгаш оларның ол негелдезин Индияның улустары болгаш өске-даа азия, араб чурттарның хөй нуруузу, база ол ышкаш капиталистиг чурттарның тайбыңга ынакшылдыг улустары деткип турарлар.

Ындыг турбуже, Катышкан Штаттар мырыңай өске турушту ээлеп турар. Катышкан Штаттар корей айтырыын тайбың ёзу-биле шиитпирлээринче хамаарыштыр КНО-нуң Айыыл чок чорууның Чөвүлелинге Кыдат биле Совет Эвилелиниң үндүрүп келген саналдарын чаңгыс удаа эвес узамдыктырып келген болгаш удурланып келген. Оон туржук Катышкан Штаттарның күрүне секретари Ачесон январьның 17-де Кыдаттың Даштыкы Херектер Министри Чжоу Энь-лайның тайбың саналдарынга мырыңай удурланышкан, ону хүлээвейн турар медеглел кылган. Катышкан Штаттарның төлээлекчилер палатазы болгаш сенат сөөлзүредир, январьның 19-та болгаш 23-те Кыдатты Кореяда «агрессор» деп нүгүлдекчи ёзу-биле чарлап турар резолюцияны хүлээп алган. Бо бүгү барымдаалар болза, Катышкан Штаттар дайынны калбартырын болгаш Кыдаттың, Кореяның болгаш бүгү делегейниң улустарынга хамаарыштыр өжээннешкек политиканы чорударын шиитпирлээн дээрзин ужунга үндүр долузу-биле бүзүредип турардыр.

Америк империалистерниң дайынны болгаш агрессияны калбартырынче угланган политиказы болза, бүгү делегейниң улустарының талазындан удурланыышкынны улам-на күштелдирген. Оон туржук америк политиканың саълдарынга кезээде алзып, ону эдерип турар чурттарның чазактары безин чайгылыышкын болгаш айыылзыныышкынын илередип турар апарганнар. Амгы үеде Англияның болгаш Индияның хөй-ниитизи америк политикага ажыы-биле удурланып үнүп турар болу берген, ол дугайында «Хиндустан таймс» болгаш «Манчестер гардиан» деп солуннарда тодаргайы-биле илергейлетинген. Азия болгаш араб чурттарның дыка хөй төлээлекчилери америк политиканы үргүлчүлеп, КНО-нуң Политиктиг комитединде база ажыы-биле саналдап турарлар. Америк резолюция бүгү-ниити тайбыңны тургустуруп турар деп Индонезияның даштыкы херектер министерствозунуң төлээлекчизи база медеглээн.

...Америк чазактың саналының делегейниң улустарының хөй нуруузунуң талазындан удурланыышкынны болдуруп турарының чылдагааны болза, ол саналдың мегечи-хуурмаанда болур.

Кореяда дайынның агрессору кымыл дээрзин тайылбырлаары кайы, эргежок чугула бе ынчаш? Америкаже корей улус халдай берген бе? Кайы ол, Катышкан Штаттарның кожазы чурттарже халдай бергеш, ооң айыыл чок чорууңга кыжанып турар бе ынчаш? Азы агрессчи америк шериглер беш муң мильди шыва алып чыдар океанны кешкеш, Корейже халдап киргеш, Кыдаттың айыыл чок чорууңга кыжанып турар бе? Американың 7 дугаар флоду Тайванче халдап кирбейн, Тайван өөшке хыналданы тургуспаан деп бе? База харын Кыдат боо-чепсектиг күштер америк гаваньнерже халдап кире берген деп бе ынчаш? Кореяда агрессчи америк шериглер корей чурттакчы чонну өлүрүп кырбайн, кыдат девискээрин бомбалап, база адып-боолавайн турар бе? База харын Кыдаттың улустары Америкаже халдап киргеш тайбың хоорайларны болгаш көдээ суурларны үрегдеп турар деп бе? Корейлерниң бүдүн өг-бүлелерин чок кылып аъштап, 40 градус сооктан элегдеп-түрээрин алдадавышаан, оларны кым чок кылып турарын, база корей улуска бодунуң чурттун хостап, тайбың амыдыралын чоорту катап тургузуп алырынга кым дузалажып турарыл? Корей улус кымны көөр хөңнү чок болуп турарыл, база корей улуска хамаарыштыр улуг интернационалчы найыралды кым илередип, ооң изиг ынакшылын чаалап алганыл?

Бо бүгү болза, делегейниң улустарынга мырыңай-ла билдингир. Америк чазактың мегечи-хуурмак саналы чүвениң херек кырында шынныг байдалын өскертип шыдавас. Ол чүгле америк империализмниң калчаалыг кадыгдошкун агрессчи чоруун болгаш ындыр арын-нүүр чогун делегейниң улустарының улам-на тода билип алырынга чедирип болур Америк чазактың чөңгээлиг саналы Кореяга дуза көргүзериниң болгаш америк агрессчиге удур демисел чорударының талазы-биле кыдат улустуң эки-тура барымдаалаан чорудулгазынга канчап-даа саълдар чедирип черле шыдавас. Ол санал чүгле америк агрессчи күзел-чүткүлдү улам-на сойгаландыр илередип, Катышкан Штаттарның аңгыланыышкынын ханыладып болур.

Кыдат улус америк агрессияга удурланыышкын чорударының болгаш Кореяга дуза көргүзериниң талазы-биле бодунуң шимчээшкининге америк империализмниң талазы-биле хоп-кочуларны кажан-даа деткивейн келген. Кыдат улус америк империалистерниң агрессиязынга удур демиселге кезээде бодунуң хуузунда күштеринге кордап келген. Бир-тээ америк империализм агрессияны чорударының талазы-биле кызыдып турар болганда амгы үеде кыдат улустуң мурнунда туруп турар сорулга болза, америк агрессияга удурланыышкынның болгаш Кореяга дуза көргүзериниң шимчээшкинин улам-на күштелдирери болгаш калбартыры, база Корея-да-даа, Кыдатта-даа америк империалистерниң агрессчи күштерин туюлунга чедир чылча-шаал, когун үзе чок кылыр дээш демиселге бүгү делегейде туруп турар боттуң өңнүктери-биле уламна сырый катыжары болур.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 15-те дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар биле кады бүгү фронтуга шимчээшкинни үргүлчүлээннер.

Февральдың баштайгы хүннеринде дайзын Сувондан (Суйген) Каннынның (Корно) мурнуу талазында чөөн эриктерде районга чедир фронтуга шавар-халдаашкынче кирерин оралдашкан. Ынчалза-даа Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның отрядтары-биле февральдиң ортан үезинде дайзынның шавар-халдаашкынын ойтур шапкан болгаш Хэнсон (Одзио)—Воньчжу (Генсю) районунче удур шавар-халдаашкынче киргеш, сес дугаар лисынманчы дивизияны бүрүнү-биле чылча шапкан болгаш үш дугаар, беш дугаар, чеди дугаар болгаш тос дугаар лисынманчы дивизияларны база ийи дугаар, чеди дугаар америк дивизияларның кезиин чылча шапканнар.

Улустуң армиязының кезектери шавар-халдаашкыннарын үргүлчүлеп турар.

* * *

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 16-да дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның отрядтары-биле кады бүгү фронтуга шавар-халдаашкыннарын үргүлчүлээннер.

Төп фронтуга Улустуң армиязының кезектери Хэнсон (Одзио) болгаш Воньчжоу (Генсю) районнарынга дайзынны бүзээлээш чок кылган болгаш ол районнарны бүрүнү-биле хостааннар.

(СЭТА).

* * *

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 17-де дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, бүгү фронтуга Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар-биле кады шавар-халдаашкыннарын үргүлчүлээннер.

Февральдиң 15-те Чэчхоннуң соңгу чүгүнге Улустуң армиязының кезектери дайзынның 900 ажыг солдаттарын болгаш офицерлерин өлүрүп, балыглаан болгаш тудуп алган. Шериг чепсээ ажелетинген.

Хэнсоннуң (Одзио) мурнуу-чөөн чүгүнге Улустуң армиязының кезектери дайзынның 130 ажыг солдаттарын болгаш офицерлерин туткулап алганнар.

(СЭТА).

Кореяда америк интервентилерниң ханныг араатанзыг чоруктары

ПХЕНЬЯН. Пхеньянда кандыг-даа шериг объектилери чок турунда-ла америк өлүрүкчүлер боттарының ханныг араатанзыг чоруктарын үргүлчүлеп, тайбың чурттакчыларны араатанзыы-биле бомбалап турар.

Февральдиң 13-тен 14-түң дүнезинде америк самолётар дөрт шактың дургузунда үрелип бузулган Пхеньянның янзы-бүрү районнарынче чурум чогу-биле тайбың чурттакчыларны чок кылып узуткаар сорулга-биле бомбалар октаан. Шупту 300 хире бомбалар октааннар.

Эртенинде безин бомбалар ында-мында частыгылап тургулаан: чижээ, эртенгиниң 9 шакта Пан Чен Соннуң өөнүң ишти удуп чыдырда подвал чанынга бомба чазылган. Ооң түннелинде подвал үрелген. Пан Чен Сон 10 болгаш 12 харлыг ийи оглундан 14 харлыг уруундан база кадайындан чарылган.

(СЭТА).

Француз империалистерниң Вьетнамда араатанзыг үүлгедиишкиннери

ПЕКИН. Вьетнамның информация агентилелин барымдалааш, Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза, Соңгу Вьетнамның төп районунга француз империалистерниң шериглери кадыг-дошкун аштырыышкынның соонда олар тайбың вьетнам чурттакчыларга удур кадыг-дошкун хемчеглерин күштелдирген. Француз самолётар Бак-Жианг болгаш Тай-Нгуэн можуларының дыка хөй суурларынга бомбалар болгаш кывар чүүлдер октап, өрттер үндүрген. Бо сууржугашка (Винь-Йен можуга) француз шериглер чаңгыс хүнның дургузунда 200 кижини өлүрген болгаш тудуп хорутдааннар.

(СЭТА).

ЧАЗАЛГА

1951 чылдың февраль 18-те үнген № 33 «Шын» солунга эш И. В. Сталинның «Правданың» корреспондентизи-биле беседазын парлаанында типографияның буруузу-биле болган частырыгларны мынчаар чазап номчуур-дур: бир дугаар колонканың 5 дугаар одуруун «Айтырыг. Дайын төнген соонда Совет Эвилели...» деп, адаандан өрү 23 дугаар одуруун «Айтырыг...» деп эгелеп номчуза чогуур. 2 дугаар колонказының 2 дугаар одуруунда «Кыдаттың» деп, адаандан өрү 49 дугаар одуруунда «Ылаңгыя» деп. 46 дугаар одуруунда «чазактарны» деп чазап номчуур-дур.

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

КОРЬ (уланут)—уругларның эң-не халдавырлыг, аар-берге болгаш айыылдыг аарыы.

Ол аарыг кижилерден кадык кижилерже агаар дамчыштыр халдаар.

Корьден аараан кижилер, ылаңгыя бичии уруглар аар-берге кавыннаашкынга болганчок-ла таваржыр. Ол аарыг организмни кошкадып суларатпышаан, туберкулёз болгаш өске-даа аарыгларның тыптырынга таарымчалыг байдалды тургузар.

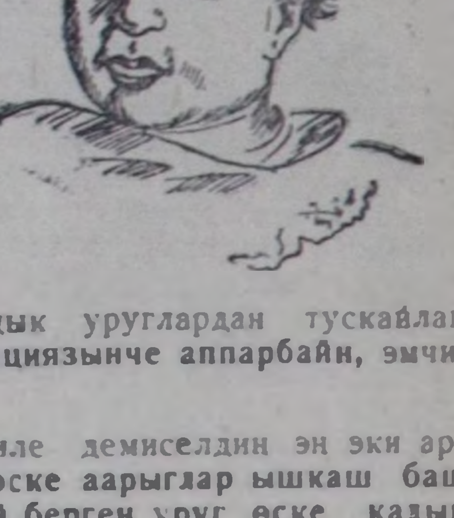

Магазиннер, делгиир, кино болгаш өске-даа хөй-ниитиниң чыглыр черлеринге бичии уругларыңар аппарбаңар. Корь-биле аараан уругже кадык уругларны чагдатпаңар. Бир эвес уруунарның ийикпе оглунарның думчуунуң суу төктүп, чөдүрүп, чараазы шуугап, температуразы өрүлеп эгелезе, ону кадык уруглардан тускайлап аңгыланар, ону уруглар консультациязынче аппарбайн, эмчини бажыңче чалаңар.

Корьге удур тарылга—корь-биле демиселдин эң эки аргазы ол. **Корьге удур тарылганы өске аарыглар ышкаш баш бурунгаар чорутпас, кажан аарый берген уруг өске кадык уруглар-биле кады турган болза, тарылганы ол уругларга чүгле ынчаарда ам чорудуп болур.**

Корьге удур тарылганы шак ынчаар чогуур өйүнде кылыр болза, оон аарывас. Арай озалдап, кажан аарып эгелей бергенде кылыр болза, чиик эртер болгаш кавыннаашкын болбас.

Санитар чырыдыышкынның тыва областа Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харысалгалыг редакторнуң 3—62; редакторнуң оралакчызының, харыы салгалыг секретарьның—3—68; партия амыдыралы, пропаганда болгаш агитация, литература болгаш уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, иштики информация, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдисте риниң, бухгалтерияның—3—65.

Б00561 Обкүүскомнуң типографиязы